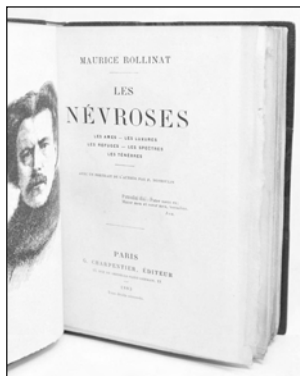

WADE DAVIS – **DESCHIZĂTORII DE DRUMURI**

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din acest volum, care va apărea în curând la Editura Polirom.

PAGINA 12

FILT, EVENIMENTUL CARE SCAPĂ ROMÂNIA DE SINDROMUL IMPOSTORULUI

PAGINA 4

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE LUNEA // WWW. SUPLEMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

FILIT 2022: PRIMELE DOUĂ SERI

PAGINILE 2-3

ANUL XVIII ▶ NR. 789 ▶ 24 – 30 OCTOMBRIE 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU SCRITORUL MIHAI RADU

„SOCIETATEA
ROMÂNEASCĂ MĂ
INTERESEAZĂ
EXCLUSIV DIN
PUNCT DE VEDERE
AL DISOLUȚIEI”

PAGINILE 8-9

PRIMA SEARĂ FILIT

Viața nu e o chestiune negociabilă

Au trecut deja zece ani de la prima ediție a Festivalului Internațional de Literatură și Traduceri Iași (FILIT). Zece ani în care ai crede că orașul a avut îndeajuns timp să înțeleagă și să se acomodeze cu forfota și zuzetel care înconjoară evenimentul, iar participanții să se obișnuiască și ei cu entuziasmul care începe să-i furnice încă de pe la începutul toamnei. Cu toate acestea, prima seară a festivalului încă își găsește participanții și invitații emoționați, așteptând deschiderea ușilor Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași.

CLAUDIA PINCOVSKI

În Sala Mare, pe scena al cărei decor este acum format doar de două fotolii verde smarald și o lampă înaltă și stingheră, o față cunoscută își face prezența, așa cum o face în fiecare an. Cătălin Sava, prezentatorul serilor FILIT, rostește, și de această dată, cuvintele de deschidere, făcându-le mai apoi loc invitaților care urmează să plonjeze într-o discuție ce se va întinde pe parcursul câtorva zeci de minute.

Pierzând parcă fluierul de start, Manuel Vilas și Marin Mălaicu-Hondrari înainteză stingheri, ieșind din ascunzișul scenei. Odată privați de siguranța cortinei și învăluți de aplauzele spectatorilor, cei doi se invită reciproc spre mijlocul podiumului, înaintând cu pași mărunți pentru ca mai apoi să încremenească, pentru o scurtă secundă, pe fotoliile

din centru. „Voi sunteți cei care dați sens muncii noastre, pentru că fără voi munca noastră nu ar avea înțeles. Această sală plină îmi transmite următorul mesaj: trebuie să continui să scriu”, este modul prin care Manuel Vilas îi întâmpină pe cei adunați să-l asculte în această seară.

RĂTĂCIȚI PRINTRE CUVINTE

Deși stângace la început, discuția dintre cei doi scriitori prinde contur odată cu minutele care se scurg, începând să semene cu o convorbire între doi prieteni care nu s-au mai văzut de mult timp și care își amintesc pe parcurs de modul în care ar trebui să se comporte unul cu celălalt. Umorul vioi și jucăuș a lui Vilas e complimentat de replicile seci și directe ale lui Mălaicu-Hondrari, făcând ca în sală să răsună hohote de râs.

Cele două traducătoare pitite în dreptul scenei încearcă să țină pasul cu ritmul alert în care scriitorul spaniol își spune poveștile. Uneori chiar și ele scapă câte un râset și pierd șirul frazei, fiind deja îngânate de autorul care pare că nu poate vorbi într-un ritm fragmentat de pauzele necesare traducerii. Abia pe la mijlocul conversației pare că lucrurile încep să se așeze, cam în același timp în care publicul pare să fi început și el să înțeleagă limba spaniolă sau cel puțin să deprindă gestică lui Manuel Vilas, căci pentru câteva minute toată lumea din sală a înțeles și reacționat la emoția transmisă de autor fără ca aceasta să mai fie exprimată și în română.

Discuția se învârtă în jurul singurei cărți a lui Vilas care a fost tradusă în română – *În toate a fost*

frumusețe. Marin Mălaicu-Hondrari extrage fragmente din roman, expunându-le în fața autorului în așteptarea unei explicații. Scenele alese pot părea foarte banale în economia cărții, dar scriitorul le descompune cu atât de mult haz încât poți îți poți crea imagini clare despre modul în care au fost construite personajele pe scheletul realității, demonstrând că, așa cum o spune chiar el, „viața și literatura se amestecă”.

„Minunea literaturii e că trece dincolo de granițele țării ei. Literatura sparge frontierele și are puterea de a ajunge la inimile oamenilor dincolo de granițe”, explică Manuel Vilas, iar ceea ce spune se poate observa și în sala Teatrului Național, în care oamenii par să fi doborât barierele lingvistice și să se fi angrenat în discuția celor doi interlocutori, savurându-le fiecare cuvânt. La fel ca publicul, cei doi invitați s-au relaxat și ei, obișnuindu-se deja unul cu prezența celuilalt. Trec apoi la un schimb de replici mai jovial, încercând parcă să se tachineze reciproc.

Atunci când Vilas plonjează în anecdote pline de haz, Mălaicu-Hondrari îl ascultă cufundat în fotoliu, întâmpinând finalul poveștilor cu o pauză de câteva secunde, incomodă parcă pentru autorul spaniol. Aceste glumițe joviale stărnesc hohote de râs în public, reacții la care scriitorul răspunde mereu cu un zâmbet larg și cu un scurt *bueno*, care cel mai adesea marchează începutul unei alte istorisiri.

ADOLESCENȚA ÎN BARBASTRO, TINEREȚEA ÎN TERUEL

„Omul este locul în care se naște, locul în care a trăit 18 ani”, spune Manuel Vilas povestind despre Barbastro, orașelul său natal. Pe măsură ce se adâncește în detalii, te poți transpune în universul de acolo, pregătindu-te pentru testul la științe care urma să fie anulat, plimbându-te pe lângă singura vitrină din oraș care expunea discuri ale cântăreților străini.

„Îmi plăcea muzica rock. Locuiam într-un oraș în care erau numai preoți și militari și mă

întrebam unde sunt acei oameni pe care-i vedeam pe copertile discurilor din vitrine; voiam și eu să trăiesc acolo.” Amintirile acestea pure și inocente ale unei copilării trăite într-o comunitate restrânsă învăluie sala într-un fel de magie care îi trimite pe oameni înapoi în timp, căci, așa cum punctează și Mălaicu-Hondrari, „după un mare șoc, după o mare schimbare, țările încep să semene”.

Manuel Vilas povestește cu umor despre momentul în care l-a „cunoscut” pe Francisco Franco. „Când a murit Franco aveam 12 ani. Într-o zi am ajuns la școală, aveam o lucrare de control la științe naturale și un coleg mi-a spus că nu o mai dăm. L-am întrebat de ce și mi-a spus că motivul e moartea lui Franco. Mi-a zis că e cineva important și l-am întrebat dacă e atât de important încât să ne scutească de lucrare.” Din nou, inocența copilărească prin ochii căreia povestește episodul stărnește reacții din partea publicului, care nu pare să se mai poată opri din râs.

Îndepărtându-se rapid de valențele politice ale discuției printr-o glumă jovială – „Cred că ar trebui să fiu eu prim-ministru al Spaniei, dar nici un partid nu mi-a propus asta. Vă jur că m-aș descurca mai bine decât actualul prim-ministru” –, autorul, ajutat de Marin Mălaicu-Hondrari, face încă un salt în trecutul său, întorcându-se în Teruel, locul în care l-a cunoscut pe Franz Kafka.

Manuel Vilas descrie cum, izolat de societatea în care trăise

până atunci, „exilat” ca profesor într-un oraș necunoscut, Teruel, nu a avut altceva de făcut decât să-și găsească timpul necesar pentru a înțelege că în fond „Kafka era un umorist. Toată opera lui Kafka e o mare glumă. Asta am învățat eu de la el: marea comedie este viața”.

ORICE AI FACE, SĂ NU MORI

Deși întreaga discuție a fost caracterizată de un umor profund care te pune pe gânduri chiar dacă nu te puteai opri din râs, cei doi scriitori nu s-au ferit de teme dure-roase, discutând despre moarte și emoția din jurul acesteia, despre pierdere și modul în care oamenii rămân, totuși, cu noi.

„Am 60 de ani și tata a murit acum 16 ani. Dacă las mașina acum la soare, sufăr. Sunt un alt om care caută umbră și tata trăiește prin acest obicei. Așa înțeleg eu moștenirea. Ca o formă puternică de comunicare cu ființele pe care le-ai iubit”, explică Manuel Vilas, revenind la una dintre poveștile cu care a început seara.

Totul se încheie printr-o ciclicitate a lucrurilor, un discurs despre importanța vieții, mai ales în contextul sociopolitic actual, căci „nimic nu justifică cadavrul unui copil de 20 de ani. Ce îi explici unei mame, că fiul ei a murit ca să-ți apere țara? Ce face o mamă cu explicația asta?”. Viața rămâne ceva ce nu poate fi negociat, iar Manuel Vilas ne dezvăluie câteva dintre secretele acesteia: important e să mâncăm, să bem, să citim și să iubim. **SDC**

A DOUA SEARĂ FILIT

Boualem Sansal și nevoile libertății

Scriitorul algerian Boualem Sansal, la 73 de ani, a fost invitatul celei de-a doua seri a ediției aniversare FILIT. Sunt zece ani de când festivalul aduce la Iași nume importante ale literaturii și invitați, de acum putem spune asta, din toate colțurile lumii. Acum, iată, un autor din Algeria, care a fost însoțit în aventura sa ieșeană, petrecută la Teatrul Național „Vasile Alecsandri”, de gazda serii, jurnalista Magda Grădinaru.

RADU CUCUTEANU

Boualem Sansal are o carieră cel puțin interesantă. După studii filologice, a urmat L'École Nationale Polytechnique d'Alger pentru a deveni inginer, iar ulterior L'École Nationale Supérieure de Télécommunications de Paris, unde și-a luat doctoratul în economie. În 1990 a devenit înalt funcționar public în Ministerul Comerțului și în Ministerul Industriei din Algeria, pentru ca în 2003 să fie înlăturat ca urmare a scrierilor sale și a criticii la adresa puterii și a pericolului islamismului în Algeria.

EXILAT ÎN ȚARA SA

Un exilat în propria țară – pentru că da, Boualem Sansal a ales, în ciuda pericolului, să rămână în Algeria, împreună cu soția sa și cu cele două fete –, scriitorul reprezintă mai departe o voce critică, cu opinii controversate, în vreme ce cărțile sale sunt interzise în țara lui, din 2006.

De-a lungul timpului a primit Prix du Premier Roman (1999), Premiul Édouard-Glissant pentru întreaga operă (2007), Premiul Păcii, acordat de Uniunea Librarianilor Germani (2011), Premiul Editurii Gallimard pentru Roman Arab (2012 – premiu care i-a fost retras la presiunile Hamas după ce Sansal a vizitat Israelul), și Marele Premiu al Francofoniei, acordat de Academia Franceză (2015).

„DEMOCRAȚIE CONTROLATĂ”

După cum a și spus Magda Grădinaru, a fost o discuție abordată frontal, dar una în care literatura s-a pierdut printre temele abordate – cam toate de natură politică.

Unul dintre subiectele pe care le-a discutat invitatul a fost cel al războiului civil din Algeria – pentru ca de aici să ajungă la ce înseamnă identitate și cum s-a forjat identitatea algeriană. „Războiul civil”, spune Sansal, „începe în sânul familiei”, pentru a ajunge apoi mai departe, la universitate, între profesori și studenți. Iar aici Algeria e aparte: trăiește o dublă dictatură. E ceea ce s-a numit „democrație controlată”, unde *le pouvoir* este deținută de militari și de un grup de civili, în fapt o aripă teocratică fundamentalistă. Islamismul se împarte între forța militară și moschee, cum arată scriitorul.

Moderata nu este una dintre virtuțile căutate de puterea algeriană. De aceea este de mirare că o voce critică precum cea a lui Boualem Sansal este permisă mai departe în acea lume. Și aceasta cu atât mai mult cu cât fundamentalismul islamic este o temă asupra căreia scriitorul a revenit iar și iar, arătând cât de nociv este și cum o civilizație se distruge din acest motiv.

EXODUL

Mai că putem face o paralelă între România și Algeria: ambele țări au avut hemoragii umane. În ultimele decenii din România s-a plecat în

valuri, în căutarea unei vieți mai bune – sau măcar a unei forme de viață –, la fel cum din cei 40 de milioane de locuitori ai țării africane mai bine de șase milioane au emigrat doar de la obținerea independenței (1962) până în 1990. Este ceea ce Sansal numește „golirea țării”.

Iar aceasta, arată el, a dus la imposibilitatea eliberării popoului – cei ce pleacă sunt intelectualii, sunt cei care riscă să aibă putere. Și, evident, emigrația a fost către Vest, nu către țările arabe, care, consideră scriitorul algerian, nu au cunoscut niciodată democrația, ba chiar mai mult, în toate este instalată o formă de dictatură de la începuturile islamului.

Și, bineînțeles, aici nu puteau lipsi trimiterile la dublul limbaj, la George Orwell și la 1984. Să nu uităm că în 2015 Boualem Sansal publica un roman care trimite direct la distopia orwelliană, dar sub specia islamismului fundamentalist. 2084. *La fin du monde* este construit într-un univers pe care autorul său îl preia din realitatea imediată și doar duce spre consecințele finale lucrurile, atitudinile, gesturile pe care le observă în preajma sa.

La fel cum limbajul de lemn și dublul gândit sunt semne ale dictaturii orwelliene, declară el pe scenă, felul în care limbajul se denaturează azi la nivel oficial și devine lemnos ne indică direcția în care ne îndreptăm. Mai bine zis, în care se îndreaptă Algeria. „Acolo începe libertatea, cu puterea de a vorbi”, subliniază scriitorul.

FRONTIERE NECESARE

Declarațiile controversate nu au lipsit nici ele din ceea ce a fost aproape un monolog – pentru că moderarea gazdei serii a fost folosită cu moderație. Ce e drept, nici lui Boualem Sansal nu pare să îi fi priit această sfială, dovadă privirile pe care le mai arunca spre Magda Grădinaru, care l-a lăsat să își urmeze șirul gândurilor chiar cu riscul să rămână fără cuvinte sau să se repete.

Una dintre declarațiile pomenite a fost că „Algeria nu a fost niciodată liberă. A fost colonizată de 3.000 de ani”. Aici explicațiile nu au fost foarte clare – vorbim despre un teritoriu sau despre o populație? Și probabil de aici și dubiile de mai departe: ce este Algeria? ce înseamnă să fii algerian?

Și așa aflăm că Franța, care a dat și numele țării, a oferit până la urmă și identitate populației, care altfel s-ar fi disipat într-un fel de lume musulmană, parțial arabă, parțial berberă, parțial altele, în care frontiera nu există și, prin urmare, nici identitatea nu există.

MULTILINGVISM ȘI IDENTITATE

De altfel, legat de aceasta, și Sansal declară că, în calitatea sa de vorbitor de trei limbi natale – franceză, arabă și berberă –, uneori se simte mai francez decât arab, alteori mai berber decât francez. Practic, vorbește de o identitate fluidă, care încă își caută matca – ceea ce, să fim sinceri, putem spune despre noi toți. Dar, prin prisma lui Boualem Sansal, fluiditatea pare mai mare în nordul Africii. Dacă pentru zona noastră secolul al XIX-lea a fost cel „al națiunilor”, acolo lucrurile par să se așeze în continuare.

Mai mult, afirmă Sansal, „un popor nu poate să se întrupeze decât dacă are frontiere”. Acest domiciliu, acasă, consideră el, face să nu fii un paria, un marginal. „C'est pas la langue, c'est pas la culture, c'est le domicile.” O afirmație cel puțin îndrăzneț, trebuie să

recunosc. Cât despre democrație, întrebat de Magda Grădinaru, care spune că vedem că ea nu poate fi adusă din exterior, Sansal afirmă că ea este imposibilă din interior – referindu-se contextual la islam. „Ești musulman și atât.”

MULTE, PEA MULTE DE SPUS

A fost o seară lungă, cu multe lucruri de spus, de la decalajul Occidentului în a înțelege ce înseamnă dictatura (ba chiar adesea refuzul adus de o stare de bine care te împiedică să înțelegi răul) la prăbușirea lumii musulmane, la dreptul internațional și ce te face să rămâi în țara ta, mai ales când e greu. Să nu uităm, Boualem Sansal este cel care crede că sfârșitul deja a avut loc, doar că noi încă nu ne-am dat seama de asta.

Iar poziționarea sa critică a avut, are și, cu siguranță, va avea efecte: o doamnă din sală, răvășită de discursul scriitorului algerian, mai ales după ce acesta a povestit cum a fost în Israel cu condiția să se întâlnească cu arabii de acolo, a conchis, în ceea ce voia să fie o formă de franceză, că Sansal „promovează ura” între popoare. Desigur, fiecare cu ce înțelege.

Ca notă finală: pentru cele câteva sute de persoane strânse în sala teatrului, cei doi bărbați înfiți în primul rând, care au întrerupt în repetate ocazii vorbele scriitorului pe care se adunaseră oamenii să îl urmărească, au fost un exemplu de „așa nu”. Gest urât, amici de FILIT! Discuțiile particulare nu se fac în public. Și mai urât este că au fost printre primii care au părăsit sala.

Dar a fost o seară, cum spuneam, lungă, cu foarte multe informații, cu foarte multe de aflat despre gând, gândire, lume și Algeria.

Iar mulțumirile trebuie să se îndrepte și către traducătoarele, Simona Modreanu și Dana Morhan, care au asigurat mai dreapta înțelegere, ca și către prezentatorul Cătălin Sava, care, iată, insistă să apară în Sdc chiar și când nu scrie aici. **SDC**

Jurnalul mizantropului nomad (10)

Să ne întoarcem la jurnalul nostru.

Marți, 18 octombrie

Bine că s-a lămurit cazul. Se pare că erau într-adevăr zece bărbați care își uniseră forțele, dar nu voiau să o bage pe madam Șoșoacă în masonerie, ci dimpotrivă: voiau să o scoată – din șaormerie.

Luni, 17 octombrie

Frumoase „legile justiției”, ar vrea și Coreea de Nord așa, dar n-are.

Bode nu trece de clasa zero dacă e luat la mână riguros, până la doctorat e departe, ce aveți?

Sâmbătă, 15 octombrie

Ar fi drăguț ca Țările de Jos, în concordanță cu secolul XXI, supra-numit și secolul imposturii, să-și ia un speaker motivațional care să le convingă că nu sunt chiar de așa de jos, ci doar de așa și așa jos.

Vineri, 14 octombrie

Citeam traducerea asta recentă din

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Bukowski: „Căpitanul e dus cu pluta și marinarii au fugit cu vasul”. Și zic: asta e fix România de pe vremea lui Bănescu.

Știri interne: Primăria

Primăria din Mogoșoaia somează proprietarul unui teren

să-l împrejmuiească și să-l igienizeze

proprietarul este chiar

Primăria din Mogoșoaia.

Miercuri, 12 octombrie

Dau ureche mierii acestei știri: Ioannis îl ceartă pe Dincu (și bine îi

face). Acum, îmi place să cred că își termină muștruluaia punându-l să-și dea jos și mustața aia de dorobanț, că s-a terminat secolul XIX, Vasile.

Marți, 11 octombrie

Mă uitam deunăzi la *Twin Peaks* și mi-am dat seama că între doamna cu bușteanul și doamna Carmen cu soțul nu sunt mari diferențe.

Duminică, 9 octombrie

Merg cu trenul prin Valahia, pe o singură rută de ani de zile. E un vânzător de cărți nemuritor care împlinește de fiecare dată când sunt și eu în tren 49 de ani. „Azi e ziua mea, iei un Balzac?” Are 49 de ani făcuți azi de când aveam eu 20. Înainte tot mai lua lumea un Balzac (!), acum nu mai ia nimeni nimic. Bine măcar că peste dânsul nu trece timpul.

În cadrul călătoriei de mai sus. Dau ureche: „Nu i-o fi rușine? Am dat să mă așez lângă el și zice: *Ești moldoveancă?/ Nu sunt nene.* Și

mă alungă, că el nu acceptă lângă el pe scaun decât moldovence, i-auzi. Dar ce o căuta el la București?”.

O avea madam Udrea apă caldă & căldură la Târgșor? Boierie. Masa-masă, fără facturi de plătit, răcoare vara, lux. Mă simt pizmuitor.

Așa e când ai doar o uliță în acest sinistru sat de secolul XIX care e Bucureștiul. Alergăm pe dânsa, mărșăluim pe dânsa, mâncăm înghețată să ne vadă alți vlahi tot pe dânsa, suntem pietoni pe dânsa, ne ambuteiem pe dânsa, avem chiar și pista de bicicliști doar pe dânsa. Practic, capitala vlahilor e o ghenă de gunoi cu ulița asta la mijloc în care-și face fiecare nevoia.

Miercuri, 5 octombrie

Câteva harfe frumoase cu regina & familia regală, din presa franceză a ultimelor zile: una e că a venit De Gaulle în vizită pe la casa regală, dar n-aveau britanicii pat pe măsura generalului, a fost nevoie

ca tatăl viitoarei regine, el însuși rege, să dea dispoziție să i se facă în regim de urgență unul pe măsură. Alta: era vorba că l-a plimbat regina și pe Chirac, așa cum l-a plimbat și pe Ceaușescu: cu caleașca. Și la un moment dat calul a făcut ca Rusty din Seinfeld, a tras un vânt colosal, la care regina a tresărit vizibil jenată. Se povestește că Jacques (prietenul mai mult sau mai puțin imaginar al lui Emil) a spus atunci așa: nu vă temeți, maiestate, cred că a fost calul. Alta e că, dintre reverențele făcute de oaspeții de peste hotare, regina ar fi fost mulțumită de aceea făcută de Carla Bruni, nevasta lui Sarkozy pe când acesta era președintele Franței. Cam astea ar fi. Iată, poți să afli multe lucruri interesante din ziare & reviste, desigur cu condiția ca ele să mai existe, ceea ce, din păcate, în țara noastră natală e tot mai rar cazul.

Dacă decuplezi o oră de la buget, politrucul vlah intră în sevrăj, of. **SDC**

FILIT, evenimentul care scapă România de sindromul imposturii

În mod aproape de neînchipuit, FILIT, Festivalul Internațional de Literatură și Traducere Iași, a ajuns la cea de-a zecea ediție. Pentru al zecelea an, brandul uriaș care a devenit în lumea literară europeană, FILIT, se îmbogățește cu o nouă ediție, cu noi zile și nopți de literatură autentică. Prilej de a savura cultura și de bucurie a normalității culturale.

Cred că, dacă am avea mai multe evenimente de magnitudinea acestuia, am câștiga câteva lucruri esențiale, ca români. În primul rând, am scăpa de complexe și de provincialism. Criticile parlamentarilor olandezi nu ne-ar mai părea așa de șfichiuitoare dacă am fi replicat un model de organizare a unui festival de talie mondială pe nișa cărții și în alte zone ale societății noastre. Pentru că, în timpul FILIT-ului, România întregă scapă de sindromul imposturii. Este egala oricui din lume.

Apoi, am învăța de la organizatori ce înseamnă să lupți pentru o

idee, să te sacrifici pentru ea, să nu te lași bătut nici de imixtiunea politicului, nici de pandemie, nici de cifrele tot mai dramatice care ne arată că românii pur și simplu cîtesc tot mai puțin de la un an la altul. Să se fi luptat unii pentru autostrăzi în România așa cum au făcut-o duhurile bune ale FILIT-ului, am fi ajuns tare, tare departe.

FILIT, prin impactul uriaș pe care îl are asupra tinerilor ieșeni de liceu (și nu numai), face pentru ideea de educație cât multe programe școlare puse și de-a lungul și de-a latul. Contactul live cu autorul pe care l-ai citit înainte și căruia i-ai dedicat niște ore bune din viața ta ca să-i pătrunzi literatura – asta cred că e genul de experiență formatoare, dacă nu chiar inițiativă, cu care un tânăr va rămâne în suflet o viață întreagă. FILIT le aduce la timpul potrivit și în spațiul potrivit întâlnirile esențiale.

Dacă am înmii FILIT-ul în România, am ajunge, în sfârșit, să

producem valoare adăugată pe scară largă. Unicitate. FILIT este imposibil de copiat, atât de puternic ajuns să fie spiritul său și atât de profundă este emulația pe care o creează în cele cinci zile de desfășurare. A replica FILIT înseamnă a crea comunități, a te pune tu în centrul lumii, și nu doar să o admiri dintr-o margine. FILIT este un Mercedes literar plâsmuit în Iași de ieșeni, în țara care poate da (încă) maximum un Spring electric. Adică produse de masă de care te folosești, dar de care râzi pe îfundate adeseori.

De la FILIT mai învățăm o lecție importantă. Ca să iasă ceva mare, îți pui reputația la bătaie. Iar ca să ți-o pui la bătaie, trebuie să o ai dinainte, construită prin talent, dar mai ales enorm de multă muncă. Asta au îndrăznit să facă Lucian Dan Teodorovici, Dan Lungu, Florin Lăzărescu. Și-au pus tot obrazul la bătaie, toată cariera de scriitori și/sau de editori de carte. Au riscat, au

tras bine de tot ponoasele niște ani pentru așa îndrăzneală, dar la final, se vede, oneori, foarte rar, binele învinge!

Cum o fi posibil totuși ca țara plagiatorilor pe scară largă, țara politicii mediocre și a mișmașului ridicat la nivel de Constituție să aibă un FILIT care să împlinească zece ani? Chiar n-am nici un răspuns definitiv, pentru că multe lucruri puteau merge prost și să se termine. Multe chiar au și mers, dar cumva proiectul nu numai că supraviețuiește, dar capătă și mai multă notorietate mondială și strălucire de la an la an. Pot doar să sper că festivalul a ajuns atât de mare și de important, că nimic nu îi va mai putea sta în cale.

Pe lângă autorii și invitații prestigioși ai festivalului, atunci când spun FILIT am ajuns să alătur acestui brand automat cele două cluburi literare dedicate liceenilor ieșeni, cu activitate permanentă pe tot parcursul anului (și ajunse

GEORGE ONOFREI
DIN COLȚUL OPUS

parte integrantă a corpului fabulos al evenimentului) – Logos și Alecart. Mă gândesc la profesorii Serinella Zara, Nicoleta Munteanu și Emil Munteanu și la impactul pe care activitatea acestora îl are în mințile și viețile elevilor pe care-i introduc în lumea literaturii. Și nu îmi e greu să definesc în mod direct acest impact, deoarece datorită profesoarei mele de limba română din liceu, Serinella Zara, am învățat să iubesc literatura. Mi-a pus în minte instrumentele potrivite ca să mi-o apropiu. Genul de întâlnire la timpul și în locul potrivite care îți marchează mai apoi viața. Îi mai datorez și astăzi un eseu complet despre opera relativ obscurului poet simbolist francez Maurice Rollinat.

Mulți ani de viață frumoasă, FILIT! **SDC**

Trotuare

Prima oară am remarcat fenomenul acum vreo câteva luni. Cum părăsesc online de la un colecționar din Timișoara o carte inexplicabil de rară (fiindcă apăruse în 1974, în epoca marilor tiraje) și vânzătorul mi-a propus să trec pe la el ca să iau volumul, să nu mai plătesc și transportul prin poștă. Mi-a dat adresa – locuia undeva pe la marginea orașului – și m-am pornit.

Știam aproximativ zona, dar când am ajuns n-am recunoscut-o: nu mai fusesem pe acolo de vreo douăzeci de ani. Și am văzut noua realitate. Colecționarul meu locuia într-o vilă construită acum vreo douăzeci de ani, învecinată cu un șir de vile similare, toate ridicate pe partea stângă a străduței. Pe partea dreaptă în schimb se înșirau, cenușii și familiare, vreo douăzeci de blocuri comuniste din plăci prefabricate, cu sfori de rufe pe balcoane și copaci înalți ce

umbreau trotuarul. Pe partea noastră a străzii nu erau copaci. Și, cum am văzut imediat, nici trotuar. Ca să ajungi la vreuna din casele noi de pe stângă trebuia să mergi pe dreapta, pe lângă blocuri, iar apoi, tuști!, să treci repede strada până la adresă. Asta, desigur, dacă nu veneai cu mașina.

M-am uitat cu atenție de-a lungul străzii nu prea lungi și mi-am dat seama care era explicația. Acolo, pe trotuarul acela de lângă blocuri, era de fapt marginea veche a orașului – o margine concretă și clară la sfârșitul anilor 1980. La acea vreme dincolo de blocurile cenușii din prefabricate începea câmpul, câmpul pustiu de la periferia Timișoarei. Iar apoi, încet-încet, ca în toate marile orașe de la noi, pe terenurile virane de acolo au început să se ridice construcții noi, case și vile particulare, supermarketuri și clădiri de firme. Prosperitatea capitalistă. Strada respectivă reprezenta

RADU PAVEL GHEO ROMÂNII E DEȘTEPTȚI

o linie de demarcație, o graniță istorică: în dreapta colectivismul comunist, în stângă individualismul capitalist. Iar capitalismul avea vile, dar nu avea trotuar. Fiecare bucată de teren fusese folosită de oameni pentru propriul cuib familial, la care ajungeau cu mașina, așa că de ce ar irosi câțiva metri pătrați din proprietatea personală pentru un spațiu ca trotuarul, de care se folosește cine vrei și cine nu vrei? Și-apoi, dacă ai mașină, ce nevoie mai ai de trotuar?

Prima dată m-am ciocnit de această realitate în Statele Unite, unde existau kilometri lungi de străzi lipsite de trotuare. Doar că pe marginea acelor străzi nu prea

vedeai nici case – în America e atât de mult spațiu, încât localități mici se întind pe kilometri întregi, ca satele răsfirate de la noi din munți –, iar, acolo unde le vedeai, se deschideau spre ele alei de acces private. Însă în zonele dens locuite din orașele americane se găsesc și trotuare.

Incidentul despre care am scris mai sus m-a făcut mai atent la noua realitate. Am observat că ea se generalizează încet-încet cam în toate zonele urbane unde casele particulare sau blocurile noi ocupă terenuri neamenajate, locuri virane sau spațiile unor fabrici ori depozite dezafectate. Am mers la un moment dat pe o străduță proaspăt apărută în oraș, cu multe case în construcție, și m-am trezit că merg ca un iepure speriat printre mașini, direct pe șosea. E drept că unele case aveau câte o bucată de teren în față, dar acolo erau fie grădini mici, amenajate și protejate de garduri (tot mici), fie mașini parcate de-a valma, până pe șosea. E-nghesuială mare în oraș, cui îi mai trebuie pietoni?

Totuși cel mai uluit am fost când am ajuns într-o bună zi la Decathlon. Magazinul imens, o hală plină de articole sportive și

accesorii, e plasat chiar la ieșirea dinspre nord a orașului, laolaltă cu alte supermarketuri și supermarketuri. Și cum mergeam eu voinicește și sportiv spre Decathlon, sub un soare orbitor, deodată m-am trezit că mi se taie trotuarul din fața picioarelor. O stradă cu două benzi îl întrerupea, dincolo de ea erau doar insule de iarbă, alte intrări și ieșiri de mașini, iar mai departe, în față, pe insula lui de ciment și fier, inaccesibilă celor ce merg pe jos, Decathlonul la care voiam să ajung. Până la urmă am și ajuns, traversând repede, ilegal și cu teamă strada pe care tot veneau în goană mașini, apoi încă o străduță și o parcare imensă. Și-acolo m-a izbit absurdul situației: un magazin de articole sportive la care ajungi doar cu mașina! Sau cu bicicleta, dacă te încumeți să pedalezi mai întâi pe șoseaua cu patru benzi de la ieșirea din oraș, pe care vuiesc tirurile încărcate cu marfă ce intră și ies în viteză din oraș. Ca și cum azi sportul îl fac așa, profesionist, cu echipament și toate cele, doar posesorii de mașini. Mersul pe jos nu mai e sănătos. Data viitoare o să iau taxiul. **SDC**

Șansele vinovatului de serviciu

Când ceva nu merge ceva în țara asta vinovatul de serviciu esteUSR. Nu se inaugurează sute de kilometri de autostrăzi în România? Fostul ministru userist al Transporturilor Cătălin Drulă nu a fost harnic și nu a finalizat documentațiile. Nu intrăm în Schengen? N-are Olanda nici o vină, totul se întâmplă din cauza bruijului userist.

Nu cu mult timp în urmă am avut declarația halucinantă a actualului ministru al Apărării, Vasile Dâncu. Exponentul grupului de la Cluj, cel care reprezintă armata unei țări membre NATO, ar vrea negocieri grabnice între Occident și Rusia, ba mai mult, ca Ucraina să cedeze ceva teritorii și să facă pace cu Putin. Inspirată declarația, nu? Președintele Klaus Iohannis l-a trimis rapid să citească revista presei, însă Vasile Dâncu s-a dus repejor într-o librărie din Bruxelles pentru a poza în victimă.

Aici, adică în librărie, spune Dâncu, afișând o atitudine arogantă

și superioară, „nu se aude vocea idiotilor, nici răcnetele proștilor și nici șoaptele mieroase ale ticăloșilor, de aici poți ignora tembelismul solemn, puținătatea de minte sau analfabetismul agresiv”.

Cu alte cuvinte, lumea civilizată spune că nu are ce discuta cu Putin, dar înțeleptul Dâncu vrea discuții rapide cu rușii pentru a retrasa granițele Ucrainei. Și îi mai și ceartă pe cei care nu îi înțeleg vorbele.

Ca tacâmul să fie complet, Dâncu susține că totul e o montură useristă. AdicăUSR i-a scos vorbele din gură, el sărăcuțul n-a făcut nici o boacănă. În mod logic, Vasile Dâncu n-ar mai trebui păstrat în funcție. În loc de demisie sau demitere, Dâncu a avut parte de o discuție lămuritoare la guvern cu premierul Nicolae Ciucă. Discuție în urma căreia nu s-a întâmplat nimic. Dâncu rămâne la butoanele armatei, după ce premierul Ciucă l-a iertat. Sau, mă rog, l-a „calibrat”.

Până una-alta,USR rămâne calul de bătaie al puterii: este răul absolut în politica românească.

Approape că nu există scandal în coaliția de la putere în care să nu apară și numele vreunui userist. Iar dacă nu se poate da vina pe vreun fost ministru userist, atunci e blamatUSR în ansamblu.

Deocamdată, strategia puterii merge perfect. Televiziunile aservite partidelor guvernamentale își fac datoria oră de oră, temele incommode puterii fiind ținute în afara platourilor, ori sunt abordate în fugă fără ca oamenii care se uită să înțeleagă mare lucru. E o involuție din acest punct de vedere în peisajul media românesc. După ce ani la rând media locală a fost cea supusă politic, acum televiziunile naționale de știri sunt cele la care aproape n-are rost să te mai uiți.

Revenind laUSR, partidul condus de Cătălin Drulă va rămâne pe mai departe țapul ispășitor. Dacă la iarnă nu va fi destul gaz, se găsește vreun liberal sau social-democrat să explice cum guvernul a vrut să încheie mai multe contracte cu parteneri externi, dar s-a opusUSR.

PNL șiUSR încearcă să abată

atenția de la nefăcutele guvernării, care se înmulțesc de la săptămână la săptămână. La fel s-a întâmplat și în ciudata afacere aBMW-urilor cumpărate de Ministerul de Interne de la firma prietenului președintelui Klaus Iohannis. În loc de explicații, liberalii apropiați de Cotroceni au dat vina tot peUSR, adică pe Cătălin Drulă și pe Cristian Ghinea.

Interesant, pentruPNL, dar și pentruPSD, pericolul cel mare vine dinspreUSR și nu de laAUR. Partidul lui George Simion pare să nu fie luat în seamă, deși vremurile astea complicate, cu scumpiri repetate și cu crize suprapuse, vin mână-nmână unei formațiuni populiste care trăiește din speculații ieftine și declarații alarmiste.

USR încă n-a organizat proteste de stradă, așa cum a făcut-oAUR.USR rămâne un partid cu lideri care îmbrățișează democrația, în vreme ce gesturile celor de laAUR sigur provoacă zâmbete aprobatoare la Moscova.

Totuși nici liberalii și nici social-

FLORIN GHEȚU VAGONUL CU VORBE

democrației nu se tem de ascensiunea populismului. Cel puțin nu arată asta. Peste tot în Europa, ultimele alegeri au arătat rezultate surprinzătoare. Sunt vremuri tulburi, europenii au avut parte doi ani de pandemie, iar acum li se cere să achite nota de plată pentru capriciile lui Putin. Unii europeni nu acceptă ușor, dovadă înțețirea mișcărilor de stradă și rezultatele stranii la alegeri în diverse state europene

Dacă vrea să mai conteze în politică,USR ar trebui să țintească din nou către 20-25 la sută. Există potențial, electoratul de dreapta e dezamăgit dePNL. Întrebarea e dacă lideriiUSR vor să ajungă la acest electorat și dacă știu ce au de făcut. Pentru că în multe județe useriștii se ciondănesc între ei în loc să facă strategii și să discute deschis cu oamenii. **SDC**

Destul cu dragostea! Dansați!

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Săptămâna trecută am văzut într-un magazin online discul unei formații („nu spun cine, persoană importantă!”) la un preț tentant. Mi-l doream de mult și-am dat să-l cumpăr.

Site-ul a semnalat atunci că pot beneficia de transport gratuit, dacă mai achiziționez un obiect de nu știu câți lei. Ce să iau? Am frunzărit ofertele și până la urmă, deoarece se încadra în suma necesară, am ales Madonna – *Finally enough Love: 50 #1's Remixed*, compilație din 2022, scoasă de Rhino/Warner, sub directă producție a celei mai celebre, bogate și inteligente cântărețe pop-rock a epocii noastre. Nu muream fără el, însă vinilul era colorat roșu, iar eu ador asemenea produse, deși se spune despre ele că sunt mai proaste calitativ (cele negre, de 180 grame, ar suporta maximum a ce se poate distribui pe bătrânul material sintetic).

Vreo două sau trei zile după ce pachetul a sosit, nici n-am desfăcut țipla dublului LP, ocupat să disec șanțurile celuilalt disc. Mă tot chinuia talentul să încropesc vreun text deștept despre... Dar ce poți să (mai) zici despre un LP apărut în 1993 și uitat până și de trupeții care

l-au înregistrat? Lăsând pe altă dată un efort stresant atât pentru mine, cât și pentru eventualul biet cititor, am tăiat plasticul discurilor Madonna cu atenția pe care un medic o are la incizia unui tegument

presupus nesănătos. Privirea artistei, surprinsă de Ricardo Gomez, mă intimidă și – de ce să mint? – mă incita. Nu la fantezii erotice, am mărturisit că nu mi-a trezit niciodată. Și nu mi-e rușine să recunosc,

dacă sunt întrebat, că încă visez la Donna Summer, Wendy O'Williams ori Poly Styrene; poate și la Kylie, dar nu la Madonna. Care Madonna? Femeia asta a avut atâtea reinventări, încât a fi îndrăgostit de ea echivalează cu a fi amoretat de toate femeile lumii și a vrea să le posezi pe toate, de la începuturi până la inevitabilul sfârșit...

Nici măcar zeul Shiva n-ar fi în stare de asemenea performanță! Însă nu despre chestii erotice vreau să vorbesc acum, cu toate că a nu pomeni de sex în legătură cu Madonna e ca și cum ai evita să rostești cuvântul „război” când subiectul discuției e Putin.

Pe două LP-uri (șase în varianta de lux sau trei CD-uri obișnuite) avem, probabil, cea mai bună selecție de melodii ale genului consacrat de cuvântul *dance*, valabil în toate limbile folosite pe glob. Cifra 50 fixează o limită de hituri nedepășită, cred, de nici un alt interpret pop-rock. Poate Elvis să fi reușit? N-am habar. Pe această compilație contează mai puțin succesul pieselor sau notorietatea interpretei, cât calitatea produsului primit spre întrebuițare. Dinamica înregistrării și remixarea sunt perfecte. Vinilul e impecabil presat

în Franța și sună bine pe sistemul audio reglat de meseriașul Remus Miron. Opinia lui – că muzica dance se aude bine oricum – e contrazisă de celălalt sistem audio pe care am învățat discurile: acolo pierde „înaltele”.

În fine, astea sunt chichițe de chițibușari, niciodată elucidate „științific” de inginerii pregătiți în domeniul audio. Ce contează? Simplu: în muzică nu e vorba despre tehnică și industrie (chit că deficitul sau slaba pregătire a personalului se resimte), ci despre sentiment. Iar Madonna zice așa: „Let the music take control. Find a groove and let yourself go. /.../ Only when I'm dancing can I feel this Free”.

Se poate ca asta să fie o aiureală sau o superficialitate. Mie îmi amintește de lecția despre libertate a lui Zorba, grecul făcut faimos de inenarabilul Anthony Quinn. Și, fiindcă am trăit asemenea momente, cum să nu fiu de acord cu femeia care mă îndeamnă la plăcutele păcate? **SDC**

MADONNA

FINALLY ENOUGH LOVE

50 NUMBER ONES

1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION" 1989, "EXPRESS YOURSELF" (THREE) 1990, "KEEP IT TOGETHER" 1990, "DEEPER AND DEEPER" 1993, "FEVER" 1994, "SECRETARY" (TWO) 1998, "RAY OF LIGHT" (FOUR) 1999, "NOTHING REALIZES" 2001, "DON'T TELL ME" 2001, "WHAT IT FEELS LIKE" (TWO) 2002, "DIE ANOTHER DAY" (TWO) 2003, "AMERICAN LIFE" 2003, "HOLLYWOOD" 2003, "ME AGAIN" 2005, "HUNG UP" (FOUR) 2006, "SORRY" (TWO) 2008, "GIVE IT 2 ME" 2008, "4 MINUTES," MADONNA FEATURING JUSTIN TIMBERLAKE & TIMBALAND (TWO) 2008, "GIRL GONE WILD" 2012, "TURN UP THE RADIO" 2015, "LIVING FOR LOVE" 2015, "GHOSTTOWN" 2019, "CRAVE," MADONNA & SHAE LEE 1983, "HOLIDAY"/"LUCKY STAR" (FIVE) 1987, "OPEN YOUR HEART" 1987, "CAUSING A COMMOTION"

Adolescență. Teatru. Comunitate

OLTIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

Cea de-a a XXVIII-a ediție a Bacău Fest Monodrame avut loc în intervalul 18-23 octombrie, în organizarea Teatrului Municipal „George Bacovia”. Gazdele au gândit un program variat, cu o secțiune de concurs, dar și cu câteva creații de colecție, concerte, întâlniri și dezbateri care să anime zilele de sărbătoare din oraș. La una dintre discuții am fost invitată să particip, tema fiind „Adolescență. Teatru. Comunitate”, un subiect actual și provocator. A fost o discuție constructivă alături de criticul teatral Doru Mareș, regizorul Horia Suru, actorul Ștefan Huluba, specialiști, profesori și, mai ales, liceeni interesați de arta scenică.

Teatrul practicat de adolescenți a înregistrat o surprinzătoare și binevenită dezvoltare în România ultimelor decenii, cu avantaje evidente și cuantificabile pe diverse paliere artistice. Regizorul Bobi Pricop a activat în trupa de teatru de la Liceul „Petru Rareș” din Piatra Neamț, ucenicind prin exersarea teatrului mai întâi ca hobby. Ionuț Caras, actor la Teatrul Național „Lucian Blaga” din Cluj Napoca și Radu Iacoban, freelancer, au fost în trupa Colegiului Național din Iași. Criticul de teatru Ionuț Socu și artistul Vlad Galer au activat la Atelierul de Teatru din Botoșani, iar exemplele pot continua.

FACTOR DE DEZVOLTARE

Clubul de teatru e o activitate specială cu efecte pozitive asupra tinerilor în formare, cu condiția să fie făcut pornind de la nevoile și așteptările celor cu care se lucrează, de oameni care se pricep în egală măsură la arta scenică și la psihopedagogie, cu scopuri stabilite limpede încă înainte de prima întâlnire. Se lucrează cu amatori, persoane aflate de multe ori la primele legături cu domeniul artistic, care

nu posedă întotdeauna setul minimal de calități necesare (capacitatea de a improviza, dicție, curajul de a se expune unui public etc.).

Unii se înscriu din curiozitate, luați de val, convinși de amici. Alții speră în utilitate ca factor de dezvoltare personală. Alții visează la popularitate și doresc să urmeze o carieră scenică. Valoarea de a fi împreună și factorii interiori de motivare sunt fundamentele acestei activități de timp liber.

Coordonarea unei trupe de teatru e o activitate complexă, pentru care trainerii trebuie să se pregătească (un master de pedagogie teatrală sau studii teatrale aplicate e de folos), să aibă tact și răbdare. Soluția optimă, acreditată de practică, e ca în echipa de coordonare să fie un tandem: absolvenți de teatru care au urmat în facultate un modul psihopedagogic și un cadru didactic cu inițiativă și experiență. Duetul de specializări permite o abordare justă a problematicii artistice și educative, topirea ei în metode eficiente. Subtilul de lucru se bazează pe încredere și ludic, scopul fiind crearea cadrului de stimulare a exprimării neîngrădite. Atmosfera de la repetiții se reflectă întotdeauna în calitatea spectacolului, în felul elevilor-artiști de-a se manifesta și dincolo de cadrele repetițiilor. Pentru că un club de teatru e în principal un factor de dezvoltare personală.

INTERES PRIMAR FAȚĂ DE EXPRIMAREA ARTISTICĂ ÎN PUBLIC

Într-un canon succint, regula de bază ar fi adecvarea la cei cu care lucrezi, la vârsta, orizontul cultural, preocupările și năzuințele care trebuie împlinite în cursul unui proces sinuos. Un proces modelator la capătul căruia se află spectacolul final, susținerea lui în fața părinților, colegilor, prietenilor, eventual în competiții de gen, la concurență cu produse similare, evaluate de jurii specializate. Contextele concurențiale aduc emoții mai multe și mai mari decât la repetiții, iar controlul lor, transformarea tracului în afectivitate constructivă devin probe de maturizare în planul sensibilității. Miza emoțională depășește adesea miza estetică, dar nu o exclude.

Selectarea membrilor trupei

e o etapă esențială și dificilă. Obligatoriu, înscrierea presupune benevolență, adică un interes primar față de exprimarea artistică în public. La o etate mai fragedă, voința părinților, în fapt mai ales voința părinților, e determinantă. Frecvent, aceasta vine în contradicție cu dorințele copilului, care nu se simte în largul lui, nu vrea expunere publică. Intențiile parentale pot fi întotdeauna nobile, dar e înțelept să fie dublate de consultarea adolescentului, de sfatul specialiștilor care pot evalua obiectiv utilitatea sau deserviciul acestui extracurricular.

O DISTRIBUȚIE NU E UȘOR DE ALCĂTUIT

Adecvarea mai înseamnă găsirea acelor texte, scenete sau versiuni ale unor piese de teatru potrivite grupului de lucru, corespunzătoare, cum ziceam, vârstei, universului cultural, preocupărilor și speranțelor tinerilor, tipurilor de personalitate din ansamblu. O distribuție nu e ușor de alcătuit, trebuind urmărite acoperirea tuturor partiturilor, potrivirea pe rol, dar și entuziasmul în jucarea piesei alese. Interesul liceenilor se exprimă și în texte scrise chiar de ei, ficțiuni ori documentarea unor întâmplări reale, bucăți autobiografice care garantează conexiunea cu zona lor de preocupări.

Teatrul făcut în școală cu tineri e timp liber utilizat cu folos pentru completarea culturii teatrale. Când cunoști teatrul din interior, când devii creator, vezi direct cum e să memorezi un text, să-l redai expresiv, să stabilești punți comunicaționale cu spectatorii. Neîndoiește, practicanții vor deveni spectatori cu receptivitate critică. Pe adolescenți îi ajută să se cunoască, să scape de inhibiții, să capete încredere în forțele proprii. Îi obligă să-și asume responsabilități, fiind o treabă de echipă: să ajungă la repetiții la timp, în cea mai bună formă, să știe replicile, să construiască relații cu celelalte personaje, să fie atenți la mișcarea în scenă, să-i asculte pe parteneri, să-i sprijine. Situațiile neprevăzute îi obligă la imaginarea unor soluții de moment, activându-le spontaneitatea, capacitatea de inovare, însușiri de mare folos pe parcursul întregii vieți.

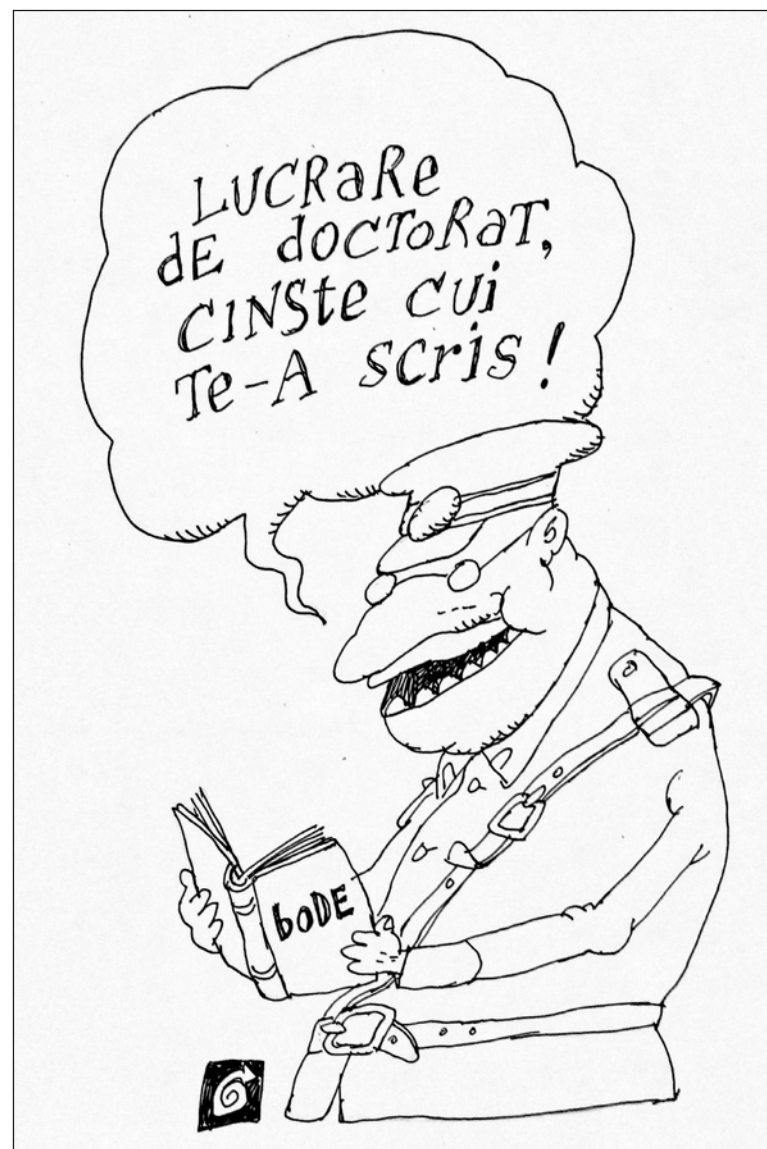
Teatrul Municipal „Bacovia” Bacău

Dar teatrul îi determină și să fie riguroși, prin respectarea viziunii regizorale. Unii dintre cei fascinați de lumea scenei vor urma o carieră artistică. Ucenicia în teatrul școlar le prinde bine însă tuturor,

indiferent de viitorul domeniu de activitate. Putința de a dialoga, de a convinge, de a-l asculta pe celălalt sunt apreciate în diverse alte profesii care presupun legătura directă cu oamenii. **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU SCRITORUL MIHAI RADU

„Societatea românească mă interesează exclusiv din punct de vedere al disoluției”

Pornind de la cel mai nou roman al său, *Repetiție pentru o lume mai bună* (Polirom, 2022), carte care nu își menajează cititorul și în care nu e greu să

te regăsești, scriitorul și jurnalistul Mihai Radu a răspuns întrebărilor noastre, în centrul cărora se află spațiul autohton realist surprins.

ALINA VÎLCAN

Paul Negrescu, protagonistul romanului *Repetiție pentru o lume mai bună*, este opusul unui visător, ca și cum nu i-ar mai fi rămas nici o iluzie. Ce te-a inspirat în construirea personajului?

Cred că adevărații profesioniști ai lucidității sunt cei care au visat și s-au iluzionat cu patimă. Mai degrabă cred în măicuța provenită din femeie care face trotuarul. Și, în general, în cei care trăiesc viața cu de toate. Oricum, cel mai mult mă îndispune luciditatea exercată, profesată, de podium.

Personajul Paul e o voce, de fapt. E un fel de a pune lumea într-un anumit context și e un tip de recuperare a copilăriei și a celor 32 de ani de după '89.

Prima ta carte, volumul de proză scurtă *Hobby și alte povestiri*, apărută în 2009. Cum consideri că te-ai schimbat în anii care au trecut de atunci ca autor de ficțiune?

Hobby și alte povestiri a fost mai mult un exercițiu. M-am schimbat mult eu, cu totul, de-atunci. Societatea noastră și lumea cu totul s-au schimbat. *Repetiție pentru o lume mai bună* arată, cred, chiar o parte din transformarea pe care am trăit-o cu toții în acești ani. Ca un punct comun între cele două titluri ar fi obsesia pentru bătrânețe, pentru creatura care devine omul bătrân, pentru felul în care cei care suntem în copilărie și-n adolescență devenim niște personaje care populăm mai departe

omul matur, apoi pe cel bătrân. În *Repetiție* este tematizat acest parcurs regăsit fragmentar în celelalte romane: ficțiunea care suntem, modalitățile în care ne recompunem. Suntem însă un teritoriu ficțional unde trecutul, prezentul și atâtea viitoare scenarii trăiesc în aceeași piesă de teatru.

Esti la a patra carte publicată la Editura Polirom, după *Sebastian, ceilalți și-un câine* (2014), *Extraconjugal* (2017, 2018) și *Contaminare* (2019). Cum reușești să păstrezi un ritm constant, acela de a publica o nouă carte la câțiva ani, deși nu trăiești din literatură?

Îmi place să scriu. E o bucurie, oricât de revoltătoare ar fi anumite teme. Cum se întâmplă și cu răul existent în *Repetiție pentru o lume mai bună*. E vorba de un rău indestructibil – ce face tatăl –, dar în același timp Paul, fiul său, trebuie să trăiască cu acest rău pe care parcă și-l aproprie. Da, cum ziceam, îmi place să scriu, e o experiență extraordinară pentru mine în primul rând. Apoi, iubesc să împărtășesc aceste lumi cu ceilalți. Sper ca peste doi ani să public următorul volum despre care îți zic atât: e cu o crimă și se va numi *Animale*.

Cărțile tale surprind fără menajamente societatea românească. Cum te raportezi ca scriitor la această societate, ce te interesează din acest punct de vedere?

Societatea românească mă interesează azi exclusiv din punctul de vedere al disoluției. Mă uimesc viermii patrioți care colcăie pe această dispariție, mă îngrozește tortura pe care statul român o

”Ficțiunea, deși prinde viață cu adevărat doar în prezența unor reguli invizibile, e libertate totală. Iar această libertate mă ajută mult în lucrul cu mizeria românească. Ficțiunea e un act de cunoaștere și e un gest activ. E și un exercițiu de rezistență în fața puterii. Lucruri pe care cred, sper, că le practic de niște ani deja.”

aplică bătrânilor, mă revoltă lipsa de conștiință politică a generațiilor mai tinere, sunt paralizat de lipsa de scandal din societate. Visez la mașini răsturnate în fața guvernului, la autobuze în flăcări. Din păcate, bălțim în acest împuțit sfârșit al tuturor iluziilor.

Oricum, una peste alta, cel mai urât este ce li se întâmplă bătrânilor. Tinerii mai pot pleca la muncă, mai sparg o bancă, mai muncesc cu cărca pe nimic, într-un final e cu totul altceva când ești tânăr.

Pentru bătrâni însă e înfiorător. Altfel, na, stăm ca vitele și acceptăm mofturile unui Robot prost, slugărnicia unui militar prost și o întregă armată de viermi ai partidului unic PNL-PSD.

Ai studiat Filosofia la Iași. Cum te ajută filosofia în literatură? Cum trăiai ca student și ce plănuiai să faci mai departe?

Nu știu cât ajută filosofia în literatură. Altfel, filosofia te ajută în tot. E foarte complicat să sesizezi transferuri de genul asta: filosofie – literatură, experiență personală – literatură etc. Cred că pe unii îi ajută, cum zici tu, pe alții îi poate conduce pe căi mai ciudate, într-un sens deloc bun. În treaba cu scrisul concură toate. Uneori poți spune ce și cum, alteori nu. Important e ca produsul să fie unul care să le spună ceva celor din jur. Uite, acum citesc Manuel Vilas și sunt cucerit de puterea întregului, de irespirabilul unui demers total despre viață.

Ești jurnalist („Cațavencii”) și scrii pentru o emisiune TV de satiră (Starea nației). Cum îți influențează activitatea jurnalistică textele de ficțiune, în cazul în care se întâmplă asta?

O, da, cred că se întâmplă. Ficțiunea, deși prinde viață cu adevărat doar în prezența unor reguli invizibile, e libertate totală. Iar această libertate mă ajută mult în lucrul cu mizeria românească. Ficțiunea e un act de cunoaștere și e un gest activ. E și un exercițiu de rezistență în fața puterii.

Lucruri pe care cred, sper, că le practic de niște ani deja.

Culmea, cred că ficțiunea te ajută mult mai ales într-o societate ca a noastră, unde s-au epuizat de ceva vreme resursele de discurs prin care acești viermi se mai simt puși în dificultate. Nu funcționează mai nimic, trăim într-o societate lipsită de „probe”, de probatoriu, evidențele plagiatelor sau ale furtului nu funcționează, legile nu se aplică. În astfel de situații, cred că ficțiunea ajută, libertatea punerii în scenă pe care ți-o oferă ficțiunea poate să-i doară mult mai tare decât un articol care începe cu „Domnule Ciucă, de ce ați plagiat?”.

Sunt câteva spații în noul tău roman care atrag atenția – un mall ca loc de întâlnire, un personaj emigrat în Australia, un sat din sudul României unde urmează să se desfășoare o campanie de conștientizare ecologică și altele pe care îl invităm pe cititor să le descopere în paginile cărții. Cum ai creat harta acestor spații atât de diverse, ce ai avut în vedere?

Mă bucură întrebarea ta. Sunt, dacă te uiți, locurile mentalului nostru relativ recent: mallul, ca spațiu unde se amestecă tot ce înseamnă consum spre slava îmbuibării – de la burtă și țoale, la librării și filme –, apoi fuga din țară, plecarea, și nu în ultimul rând comunitatea care este moșia unui stăpân, a unui jupân, cum se mai întâmplă în comunități mai mici sau mai mari. Mental, ne deplasăm între astfel de puncte în acești ani ai tranziției. Și toate țin de forma contorsionată pe care o are capitalismul, de spasmele și suferințele societății. Sunt fie boli în sine, fie cronicizări ale unor fenomene, însă le-am experimentat și le tot experimentăm întrebându-ne – fără rost deja, după mine – când o scoatem la capăt. Am ajuns, așa arată.

Sunt trei generații pe care le observăm în Repetiție pentru o lume mai bună – aceea a protagonistului (vârsta de mijloc), cât

și a tatălui său muribund, pe de o parte, și pe de altă parte a fiicei sale, studentă în Danemarca. Interacțiunea dintre ele nu e deloc idealizată, ba dimpotrivă, am zice că e de un realism brutal. Ce ai spune că e reprezentativ pentru fiecare dintre aceste trei generații?

Culmea, pentru tată și pentru nepoată văd un soi de inerțialism, dacă nu chinul prea tare limba cu acest cuvânt. Pentru mine chiar este șocantă lipsa de conștiință politică a generațiilor mai noi, dar pe-atât de șocantă este și credința lor că odată plecând din România ajung în acea lume cum ar trebui să fie. Sunt împăcați, liniștiți, au scăpat. Sunt absolut incapabili să perceapă schizofrenia profundă a lumii noastre și transformările radicale care urmează. E uimitor cum tinerii de azi acceptă bătrânetul putred de bogat de la Bruxelles și complicitatea acestuia cu marele business. Sunt generații cu simțul dreptății extirpat parcă la naștere. Pentru mulți, mă uit, percepția asupra corupției, spre exemplu, se rezumă la unul ca Dagnea.

Pentru părinții noștri era de așteptat să aștepte „libertatea” ca pe ceva care le aduce în sfârșit o viață decentă și asta e. N-a fost așa. Au picat cum nu se mai poate mai prost în hăul tranziției. Ei bine, și mai suntem noi, practic cei care am trăit pe viu transformările celor 30 de ani, de la ieșirea din

adolescență până azi. Nu e mare agitație nici aici, poate ceva mai multă luciditate ici-colo, chiar părem o societate moartă, mortificată.

E mult umor în cărțile tale, pe care îl regăsim mai ales în pasaje tragicomice, iar umorul, satira sunt instrumente cu care lucrezi și ca jurnalist. Cum ți-ai descoperit umorul și ce faci pentru a nu-l pierde (dacă și umorul se poate pierde...)?

Chiar, cum ar fi să-ți pierzi umorul cum își pierd cântăreții vocea? Să îl vedem pe Bill Burr într-un spectacol de stand-up: „Guys, îmi pare rău, dar nu mai pot continua, mi-am pierdut umorul! Am mâncat ceva rece azi din greșeală”. Cred că cei care scriu fără umor sunt cei care extrag umorul mai întâi din viață, în măsura în care e viață fără umor. Umorul, în diferite forme, e parte din viață, nu există viață fără cruzimea pe care o poate aduce doar umorul uneori. Sunt îngrozitori oamenii care nu percep umorul. E un chin să-i frecventezi. Sunt convins că au un handicap, de fapt. Mă rog, e cert că umorul e acolo la nașterea omului și însoțește orice metafizică și orice discurs despre cine suntem. Cât despre cum faci rost de umor, cine-l are și cine nu, e simplu: se vede.

În același timp, pare să nu răzbată nici o fâșie de optimism în paginile romanului. Speranță e doar un cuvânt din denumirea unui azil, Conacul Speranței, care până și el se închide. Titlul romanului l-ar putea păcăli ușor pe cititorul naiv, dornic să afle cum se clădește o lume mai

bună, care va afla că lumea aceea nu e aici. Că lumea de aici e populată mai degrabă de adultere, copilării nefericite, divorțuri, abuzuri, boală, singurătate, campanii înșelătoare, degradare, moarte. Protagonistul nu evocă nici măcar o amintire frumoasă, ca și când nu ar exista nimic de care să se fi bucurat cândva. Am putea vedea în cartea ta, prin această abordare, și o replică dată aceluia care ne spun „gândește pozitiv”, „viața e frumoasă”, „fericirea e la îndemâna oricui” și altele asemenea care compun un discurs facil și popular al zilelor noastre?

Da, cam așa este, cum spui. Lumea de azi și portretul omului de azi se mai agață în câteva astfel de zgaibe. Nu e minciună mai mare decât ce își spun azi cei din clasa de mijloc: *lasă că va fi bine, lasă că ne revenim, lasă, că întoarcem cu mașina civilizației la acel punct în care era bine*. Nu cred în asta, e o idioțenie. Clasa de mijloc e înnebunită să se rezolve, să se repare. Și să-și trăiască bruma de bunăstare sănătoasă. Nu de acum, de mult timp, până la urmă Freud ce este dacă nu un astfel de zeu care repară omul?

E și înduioșător pe undeva. Pentru că marele eșec este, într-un final, al celor care nu reușesc să mai propună politic nici un rezervor de speranță pentru omul occidental. Bruxelles exclus, SUA nici atât, cine? Timp în care, iată, de la o lună la alta, prin militarizare și raționalizări de tot soiul, inclusiv raționalizări de drepturi, intrăm pe un modul al supraviețuirii. **SDC**

Lavinia Branîște, laureată a Premiilor „Sofia Nădejde”, ediția 2022

Mă găsești când vrei de Lavinia Branîște (Polirom, 2021) a fost premiat în cadrul celei de-a cincea ediții a Galei Premiilor Sofia Nădejde pentru Literatură Scrisă de Femei, la categoria Proză.

Juriul, format din Cristina Ispas, Andreea Pop, Florina Pîrjol, Cosmin Borza și Vlad Pojoga, a selecționat dintre cărțile publicate în perioada 1 septembrie 2021 – 1 septembrie 2022, urmând ca volumele apărute după această dată să intre în competiție pentru ediția următoare.

Într-un aeroport se întâlnesc un bărbat și o femeie care descoperă,

întâmplător, că au aceeași destinație. După călătorie, scânteia atracției pe care au simțit-o unul față de celălalt îi împinge rapid într-o relație intensă, dar în scurt

timp apar și problemele. Este o relație din care ea va evada de câteva ori, iar el o va aduce înapoi de fiecare dată, făcând-o încetul cu încetul să devină dependentă de

el. Însă cum ar putea să funcționeze lucrurile între un bărbat atât de sigur pe el și învăluit în mister, ce pare să vină de nicăieri, și o femeie ce poartă mereu cu sine eșecul tuturor relațiilor la care a fost martoră, începând cu cea a părinților ei?

„Tânără româncă scrie diferit și revigorant, înțepător, curajos, limpede.” (Annette König, Die Buch-König bloggt)

„Una dintre cele mai puternice voci ale literaturii tinere românești.” (Medana Weident, Deutsche Welle)

Lavinia Branîște s-a născut la Brăila, în 1983, și a studiat literatură și limbi străine la Cluj și

București. A scris poezie, proză și literatură pentru copii. La Polirom i-au apărut volumul de proză scurtă *Escapada* (2014) și romanele *Interior zero* (2016), care a primit premiul „Nepotu’ lui Thoreau” pentru cea mai bună carte de proză a anului 2016 și a fost tradus în germană și polonă, și *Sonia ridică mâna* (2019), care a primit premiul „Nepotu’ lui Thoreau” 2019, Premiul pentru Proză al revistei „Ateneu”, ediția 2020, și Premiul Sofia Nădejde pentru Literatură Scrisă de Femei, ediția 2020, secțiunea Proză, și a fost tradus în limba germană de Manuela Klenke și publicat de editura mikrotex din Berlin. **SDC**

SEMNAL EDITORIAL

Andreea Răsuceanu, *O formă de viață necunoscută* (ediție de buzunar)

- **Premiul pentru Proză al revistei „Ateneu” (2019)**
- **Premiul Scriitorul lunii ianuarie (2019), decernat de Uniunea Scriitorilor din România**
- **Roman nominalizat la Premiile Sofia Nădejde, Premiile revistei „Observator cultural”, Gala Premiilor Radio România Cultural, Premiul Național de Proză, Ziarul de Iași, Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România, Festivalul Primului Roman de la Chambéry**

„*O formă de viață necunoscută* este una dintre cărțile de ficțiune importante publicate în ultimii ani.” (Paul Cernat)

„*O formă de viață necunoscută* e unul dintre cele mai răscolitoare, inventive, atent documentate și bine scrise romane ale literaturii române de Mileniu Trei.” (Cristina Chevereșan)

„Când a debutat, în 2018, cu

O formă de viață necunoscută, Andreea Răsuceanu a fost o surpriză de proporții în peisajul literar românesc. Romanul este una dintre acele perle rare pentru că pornește de la juxtapunerea a trei povești de viață, din trei epoci diferite, dar reușește mult mai mult decât o cronică de familie și de epocă, reușește să ofere o meditație profundă asupra Vieții și Morții. Narațiunea ei pare că reface istoria Lumii, într-atât de ample sunt dimensiunile pe care le iau destinele particulare ale eroilor. O adevărată cosmologie plină de forță și de originalitate.” (Serenela Ghițeanu)

ANDREEA RĂSUCEANU este prozatoare, critic literar, editor. Este autoarea romanului *Vântul, duhul, suflarea* (2020), pentru care a primit Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru proză (2021), premiul Scriitorul

lunii februarie (Gala Scriitorii Anului, 2021), Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Dobrogea și nominalizări la Premiile revistei „Observator cultural”, Premiile Sofia Nădejde și Premiul Național de Proză „Ziarul de Iași”.

Romanul s-a aflat pe lista scurtă la Premiul Uniunii Europene pentru Literatură (2022). *O formă de viață necunoscută* (2018) a primit Premiul pentru proză al revistei „Ateneu” (2019) și premiul Scriitorul lunii ianuarie (2019), decernat de Uniunea Scriitorilor din România și a fost nominalizată la toate premiile literare din România. Despre *O formă de viață necunoscută* s-a spus că e una dintre cele mai importante și mai provocatoare cărți publicate în ultimii ani. A debutat cu volumul *Cele două Mântulese* (2009), o versiune a tezei de doctorat (nominalizată la premiile „României

literare”, ale Uniunii Scriitorilor din România și la Marile Premii Prometheus). În 2013 a apărut *Bucureștii lui Mircea Eliade. Elemente de geografie literară* (Premiul Tânărul critic al anului 2013, nominalizat la premiile Uniunii Scriitorilor din România și premiile revistei „Observator cultural”).

A continuat studiile de geografie literară cu *Bucureștii literari. Șase lecturi posibile ale orașului* (2016) și *Dicționar de locuri literare bucureștene* (2019, coautor), volum pentru care a primit Premiul Agenției de Carte.ro, secțiunea eseu, publicistică, memorialistică. A publicat proză în reviste literare și în volume colective: *Cărți, filme, muzici și alte distracții din comunism* (Polirom, 2014), *Bucureștii mei* (Humanitas, 2016), *Tot înainte! Amintiri din copilărie* (Curtea Veche, 2016), *Cartea întâmplărilor* (Humanitas, 2019) etc. A coordonat

volumele colective *16 prozatori de azi.lit* (Humanitas, 2018) și *Cartea orașelor* (Humanitas, 2021). Din 2017 coordonează colecția Humanitas 821.135.1 – Scriitori români contemporani. **SDC**

SEMNAL EDITORIAL

David Graeber, David Wengrow, *Zorii tuturor lucrurilor.* O nouă istorie a omenirii

• Bestseller
internațional

• Traducere din limba
engleză de Miruna
Munteanu

„O repovestire
spectaculoasă,
inovatoare a istoriei
omenirii.“ (Simon
Sebag Montefiore)

De secole ne tot spunem o poveste simplistă despre originile societăților umane și ale inegalităților sociale: în cea mai mare parte a existenței lor pe pământ, oamenii au trăit în cete de vânători-culegători. Apoi au intrat în scenă agricultura și, odată cu ea, proprietatea privată. În cele din urmă s-au născut orașele, marcând nu doar apariția civilizației, ci și a războaielor, birocrăției, patriarhatului și sclaviei. Dar această poveste ridică o problemă serioasă: e falsă. Propunându-și „să pună bazele unei noi istorii a lumii“,

David Wengrow

David Graeber și David Wengrow ne invită să renunțăm la ideile preconcepute și să încercăm să înțelegem ce societăți încercau să creeze de fapt strămoșii noștri. O carte de sinteză, în răspăr cu istoriografia tradițională, care pornește de la preistorie pentru a demonta numeroasele mituri încă prezente în manuale, precum egalitarismul așa-zisei „comune primitive“ ori mitul rousseauist al „nobilului sălbatic“, și încearcă să răspundă marilor întrebări ale istoriei omenirii în lumina numeroaselor dovezi arheologice descoperite recent.

„Iconoclastă și ireverențioasă... O lectură antrenantă.“ („The Guardian“)

„Graeber și Wengrow propun o istorie a ultimilor 30.000 de ani nu doar foarte diferită de cea cu care suntem obișnuiți, ci și mult mai interesantă: nuanțată, surprinzătoare, paradoxală, care ne inspiră.“ („The Atlantic“)

„*Zorii tuturor lucrurilor* își propune un țel ambițios: să răstoarne tot ce credeam noi despre originile și evoluția societăților umane. Cartea urmărește să sintetizeze descoperirile arheologice din ultimele decenii care nu au reușit să iasă din revistele de specialitate și să intre în conștiința publicului.“ („The New York Times“)

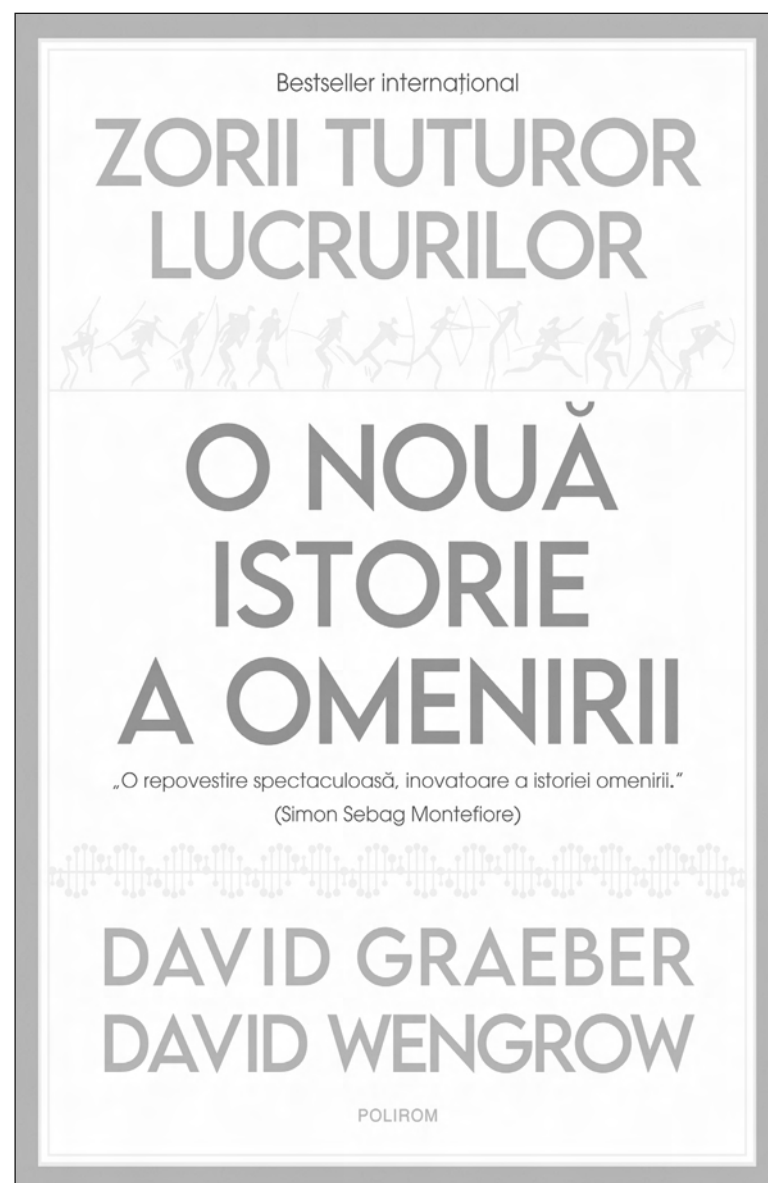
„*Zorii tuturor lucrurilor* începe ca o replică acidă la analiza culturală neglijentă și se încheie ca o odă închinată unor libertăți pe care cei mai mulți dintre noi nu și-au dat seama niciodată că le au. Știind că au existat și alte moduri de a trăi, conchid Graeber și Wengrow, putem regândi ce am putea deveni.“ („The Washington Post“)

„O lucrare remarcabil de ambițioasă care pare menită să atace ideile preconcepute și miturile. Un demers de o amploare impresionantă ce reușește să ne facă să regândim nu doar trecutul îndepărtat, ci și prezentul prea apropiat ca să fie văzut, precum și firul roșu care este natura noastră schimbătoare și de nepătruns.“ („The Observer“)

Desemnată aproape unanim cartea anului 2021 și nominalizată pe lista scurtă pentru prestigiosul Orwell Prize, *Zorii tuturor lucrurilor* a captivat imaginația publicului, fiind deja tradusă în franceză, germană și italiană și urmând să apară în peste 30 de limbi în întreaga lume.

David Graeber (1961-2020) a fost doctor în antropologie, economist și profesor la London School of Economics și unul dintre liderii mișcării Occupy Wall Street. A scris numeroase cărți, între care: *Toward an Anthropological Theory of Value: The False Coin of Our Own Dreams* (2001), *Possibilities: Essays on Hierarchy, Rebellion, and Desire* (2007), *Debt: The First 5,000 Years* (2011) și *Bullshit Jobs: A Theory* (2018).

David Wengrow (n. 1972) este arheolog, profesor de arheologie comparată la Institute of Archaeology, University College London, și visiting professor la New York University. A scris *The Archaeology of Early Egypt: Social Transformations in North-East Africa, 10,000 to 2650 BC* (2006), *What Makes Civilization? The Ancient Near East and the Future of the West* (2010) și *The Origins of Monsters: Image and Cognition in the First Age of Mechanical Reproduction* (2013). **SDC**

David Graeber

Wade Davis – Deschizătorii de drumuri

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul *Deschizătorii de drumuri*. De ce este importantă înțelepciunea străveche pentru lumea modernă, de Wade Davis, care va apărea în curând la Editura Polirom.

– FRAGMENT –

Să ne îndreptăm pentru o clipă atenția spre cea mai vastă sferă culturală care a luat naștere vreodată din imaginația umană. Polinezia: 25 de milioane de kilometri pătrați, aproape 5% din suprafața planetei, zeci de mii de insule împrăștiate ca niște bijuterii în mările sudului.

Când marinarii europeni au ajuns prima oară în Pacific, în secolul al XVI-lea, au descoperit altă planetă. Dintre spanioli, nu Cortés, ci Vasco Núñez de Balboa a fost cel care a stat primul în tăcere pe un pisc din Darién și, cu ochi de vultur, a privit cu „sălbatică bănuială” spre un ocean atât de întins, încât făcea să pară neînsemnate insulele vestice, tărâmurile de aur ale lui Homer și toate „frumoasele țări și regate cunoscute”. Două secole mai târziu, poetul John Keats și-a închipuit cu uimire ce trebuie să fi simțit primii spanioli. În 1520, lui Fernando Magellan i-a luat 38 de zile să dea ocol capului Horn, cel mai sudic punct al Americii de Sud, și, cu

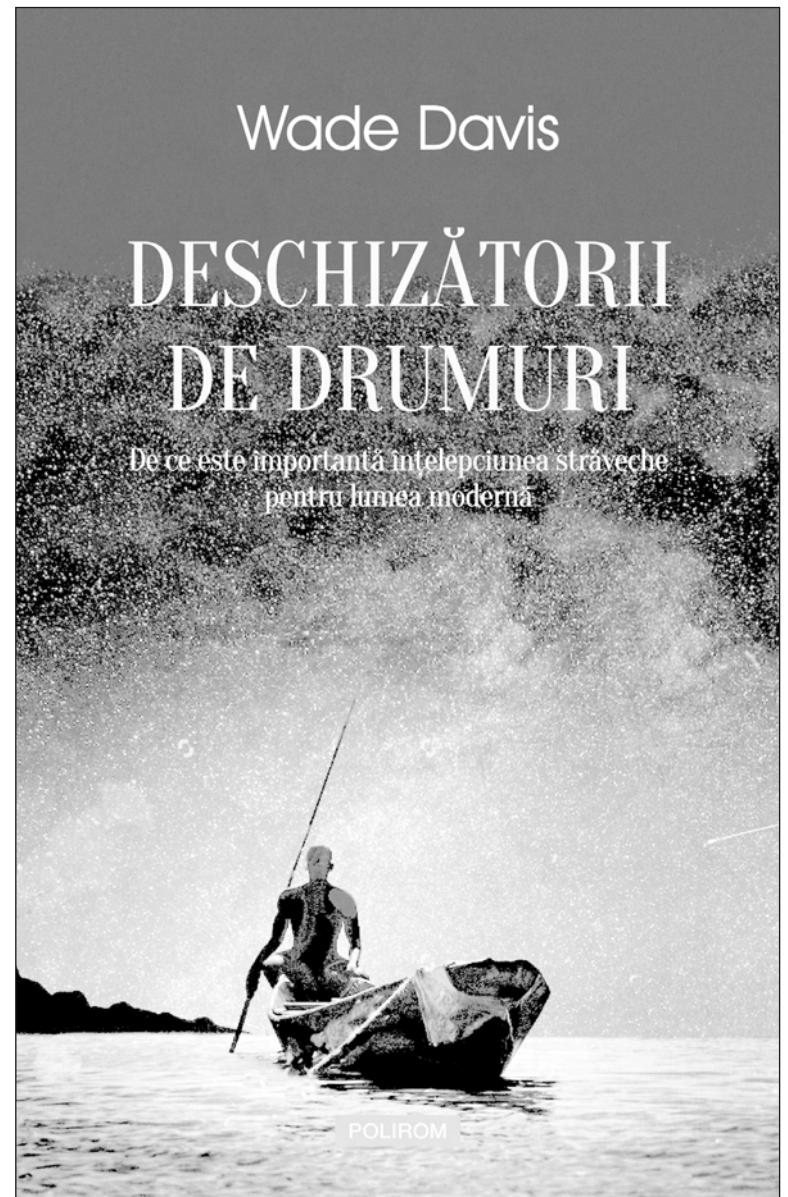
jumătate dintre oamenii săi morți, a intrat într-un spațiu gol pe care l-a luat drept o mare pașnică. A continuat să navigheze și, după patru luni petrecute pe apă, timp în care marinarii ce mai rămăseseră au murit pe capete, a reușit să rateze toate grupurile de insule populate din Pacific. În cele din urmă, la 7 aprilie 1521, a debarcat pe insula Cebu din ceea ce numim astăzi Filipine. Magellan era un om curajos, neîndurător în multe privințe, dar și încăpățânat. În disperarea și în orbirea lui, a trecut din întâmplare pe lângă o întregă civilizație, care chiar l-ar fi putut învăța multe despre întinderea oceanului.

Primul contact de durată dintre polinezieni și spanioli s-a produs trei generații mai târziu, atunci când, în 1595, Álvaro de Mendana de Neira, urmând rutele comerciale spre est, a dat peste un arhipelag de zece insule vulcanice, ridicându-se ca niște străjeri din apele ecuatoriale. Chiar înainte de a acosta, le-a denumit insulele Marchize, după patronul său, García Hurtado de Mendoza, marchiz de Canete, pe atunci vice-rege al Perului. Ele alcătuiau cel mai izolat grup de insule din lume și, cu toate acestea, adăposteau în acel moment aproape 300.000 de oameni, care își numeau insulele *Te Henua*, *Te Enata*, „pământul oamenilor”.

A fost o extraordinară întâlnire între civilizații. Locuitorii Marchizelor considerau că insulele lor sunt capătul lumii, ultima oprire a acelei călătorii mitice care i-a purtat pe strămoșii lor, cu ajutorul vântului și al valurilor, dinspre vest. Toți oamenii erau urmașii lui Tiki, primul om, și toate clanurile își puteau urmări genealogia până la diaspora primordială venită de la soare-apune. Dincolo de

orizont, către est, erau tărâmurile lumii de apoi, unde spiritele se desprindeau de trup și se aruncau în mare. Astfel, pentru locuitorii Marchizelor, spaniolii erau asemenea demonilor, întrupări ale depravării zămislite dincolo de orizonturile îndepărtate ale cerului estic. Viscerali și înșelători, irațional de cruzi, spaniolii nu aveau nimic de oferit. Nu aveau abilități, mâncare sau femei și nici cunoștințe despre elementele de bază ale naturii. Avera lor consta doar în ceea ce posedau, obiecte ciudate de metal care nu erau lipsite de interes. Nu înțelegeau însă sub nici o formă că adevărata avere consta în prestigiu și că statutul putea fi conferit doar cuiva capabil să își asume responsabilități sociale și să distribuie nevoiașilor mâncarea în exces, asigurând astfel libertatea în fața nevoii. Albii Atua – acești străini veniți dincolo de toate țărâmurile – nu-și aveau locul în ordinea vieții. Starea lor de barbarie făcea ca nici vrăjile să nu-i atingă, nici măcar puterea preoților. Atât de profundă era ignoranța lor, încât nu-i puteau deosebi pe oamenii simpli de căpetenii, deși îi tratau și pe unii, și pe alții cu același dispreț criminal.

La rândul lor, spaniolii au fost uimiți de un popor insular care părea și blând, și neîndurător, adesea în același timp. Iată-i mari războinici, pe deplin capabili de violențe cumplite. Cu toate acestea, conflictele lor erau periodice, prestabilite, programate și ritualizate. Moartea unui singur om putea însemna finalul bătăliei. Locuitorii Marchizelor nu aveau noțiunea timpului, a păcatului sau a rușinii. Femeile lor își etalau frumusețea și se bucurau de libertate sexuală, dar erau scandalizate și dezgustate atunci

când spaniolii se ușurau în public, cum făcea orice om normal. Dacă imoralitatea sexuală excita și nedumeria, canibalismul și sacrificiul uman stârneau groaza, la fel ca poliandria și imposibila iraționalitate a sistemului indigen de reguli magice și pedepse, *tapu*, care a dat naștere ulterior noțiunii de „tabu”. Alte semne ale sălbăticiei erau strălucitoarele tatuaje negru-albăstrie care acopereau fiecare parte a corpului bărbaților, între talie și genunchi, inclusiv cele mai sensibile suprafețe ale organelor genitale.

Pentru spanioli, cea mai derutantă întrebare era: cum de un popor atât de primitiv a putut să realizeze atât de multe? Amenajaseră versanți întregi și văile râurilor cu terase de piatră monumentale, canale de irigații și platforme masive, pe care mii de oameni se puteau aduna pentru a participa la evenimente ceremoniale, festivități și sărbători care

marcau încheierea unui război sau urcarea pe tron a unei căpetenii. În astfel de momente, un preot recita întreaga istorie mitologică a lumii, sute de rânduri de versete sacre păstrate în memoria unui singur om. Dacă ezita sau se încurca la o singură expresie, era obligat să o ia de la capăt, deoarece cuvintele trasau conturul istoriei, chiar în timp ce anticipau promisiunea viitorului. De jur împrejurul platformelor se întindeau câmpuri verde-smarald de colocazie și de igname, de pandanus și de cocotieri. Copacul vieții era arborele-de-pâine, iar în pământul rece locuitorii Marchizelor săpaseră galerii mari de piatră în care tone întregi de alimente bogate în carbohidrați puteau fi depozitate într-o atmosferă anaerobă, alcătuită din rezervă permanentă care ajungea vreme de opt luni, astfel încât oamenii puteau să supraviețuiască și celui mai înspăimântător și mai distructiv taifun. **SDC**

CARTEA

După ce a străbătut globul în lung și-n lat timp de mai bine de 40 de ani, Wade Davis, considerat de National Geographic Society unul dintre cei mai importanți exploratori ai mileniului, ne înfățișează realitatea amenințărilor existente astăzi la adresa nu doar a biodiversității, ci și a diversității umane și culturale. În viitorul apropiat, multe dintre cele mai

fragile culturi sunt sortite să dispară, afirmă autorul, iar, odată cu acestea, cunoștințe acumulate de milenii, moduri de gândire, arta și spiritualitatea: o adevărată memorie a planetei, a cărei pierdere ar fi incalculabilă. Din Polinezia în Anzi, din Mali în Groenlanda, din Tibet în Australia, Wade Davis ne duce într-o călătorie care este atât o pledoarie în favoarea culturilor străvechi, cât și o invitație de a ne regândi lumea înainte de a fi prea târziu.

SEMNALE EDITORIALE

Sjón, Păr auriu ca porumbul, ochi cenușii

- Autorul bestsellerului *Vulpea albastră*
- Traducere din limba islandeză și note de Ovio Olaru

Romanul spune povestea lui Gunnar Kampen, un bărbat din Reykjavík care-și petrece copilăria și tinerețea sub semnul svasticii și al cultului rasei germanice. Detaliul istoric dublează fantezia șarmantă cu care Sjón și-a obișnuit cititorii, arătând că inocența națiunii insulare e o iluzie și că Răul – antisemitismul, naționalismul, totalitarismele de orice fel – nu exclude prietenia, iubirea sau solidaritatea,

ci dimpotrivă, se ascunde mai bine în spatele lor.

„Un studiu cutremurător despre un islandez care aderă la ideologia supremației rasei albe. O poveste care poate însoți cu folos lectura operelor antifasciste ale lui Arendt sau Sartre.“ („Publishers Weekly“)

„O carte ca o sabie de foc, răscolind și punând în lumină cele mai întunecoase colțuri ale istoriei... Este intensă, plină de vitalitate, captivantă, scrisă cu o infailibilă măiestrie artistică și cu subtilitate.“ (Neel Mukherjee)

„Povestea lui Sjón, bazată pe

cercetările făcute asupra unui grup de neonaziști care a existat cu adevărat în Islanda, rezonază cu preocupările recente privitoare la recrudescența fascismului. Principalul mesaj e că majoritatea naziștilor erau oameni ca noi, «normali până la banalitate», și că acțiunile lor aveau la bază afecte universale ca nevoia de apartenență. Acest mesaj funcționează, evident, și ca atenționare.“ („The New York Times“)

SJÓN (SIGURJÓN BIRGIR SIGURÐSSON) s-a născut la Reykjavík, în Islanda, în 1962. Este

romancier, dramaturg, poet și textier. Romanele sale, printre care se numără *Vulpea albastră* (2003; Polirom, 2014, 2020), distins cu Nordic Council Literature Prize, *Muza șoptitoare* (2005), *Din pântecul balenei* (2008; Polirom, 2019), nominalizat la Independent Foreign Fiction Prize (2012) și International IMPAC Dublin Literary Award (2013), sau *Mánasteinn. Băiatul care n-a existat niciodată* (2013; Polirom, 2020), distins chiar în anul apariției cu Premiul Național pentru Literatură, au fost traduse în peste treizeci și două de limbi. Sjón este

autorul multora dintre textele cântecelor celebrei Björk. A fost nominalizat la Premiul Oscar pentru versurile din coloana sonoră a filmului *Dansând cu noaptea* (2000) de Lars von Trier. Sjón este președintele Centrului PEN din Islanda. În 2022 a scris, în colaborare cu regizorul Robert Eggers, scenariul filmului *Vikingul*, în care joacă și Björk. **SDC**

Paolo Cognetti, Fericirea lupului

- Paolo Cognetti este autorul bestsellerului internațional *Cei opt munți*, câștigător al Premiului Strega.

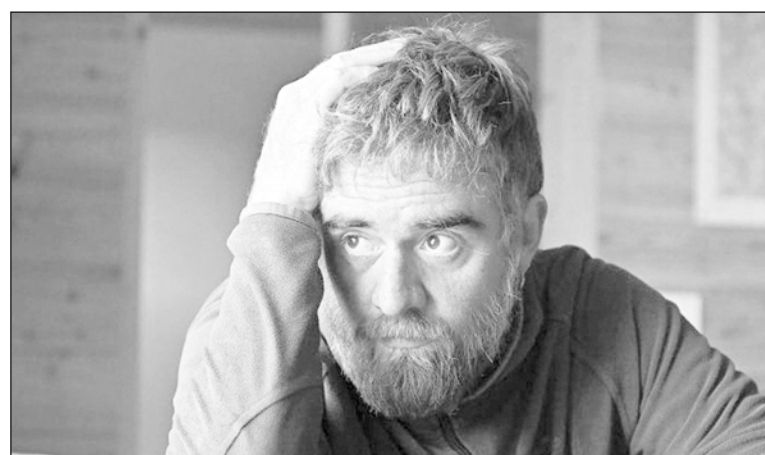
„O superbă meditație despre natură, dragoste și renaștere în Alpi.“ („Publishers Weekly“)

- Traducere din limba italiană de Cerasela Barbone

După succesul mondial al romanului *Cei opt munți*, Paolo Cognetti se întoarce pe îndrăgitele sale piscuri de munte pentru a ne oferi un roman de dragoste uluitor, o adevărată odă închinată muntelui, deopotrivă liniștitor, periculos, imprevizibil și plin de forță. Fausto s-a refugiat în munți pentru că voia să lase în urmă trecutul recent. Silvia încearcă să descopere ceva despre sine înainte să plece cine știe unde. El are patruzeci de ani, ea – douăzeci și șapte. Se apropie unul de altul într-o noapte când Fontana Fredda se pregătește de iarnă. În jurul lor se află Babette și restaurantul ei, apoi un refugiu situat la peste trei mii de metri altitudine și Santorso, care știe totul despre vale, întinderi de zăpadă și de iarbă ce îți umplu sufletul. Chiar și lupul, care nu-și mai făcuse apariția de un secol, pare că s-a întors. Și el este în căutarea fericirii.

„O poveste de dragoste emoționantă.“ („Financial Times“)

„Un imn splendid adus muntelui

și oamenilor săi.“ („Le Monde“)

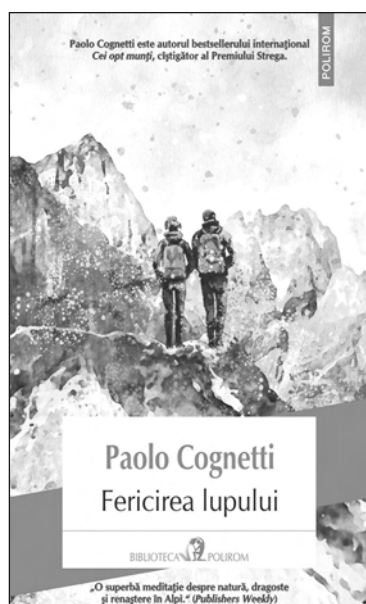
„Fericirea este reală doar dacă o împarți cu alții. Prin cărțile sale, Paolo Cognetti a găsit o modalitate de a o împărtăși cu mulți oameni.“ („Süddeutsche Zeitung“)

„Un roman de dragoste – dragoste pentru natură, dragoste pentru oameni, dragoste pur și simplu – care înalță sufletul și inima.“ („Les Echos“)

PAOLO COGNETTI (n. 1978, Milano) este unul dintre cei mai

apreciați scriitori italieni contemporani. A făcut studii universitare de matematică, însă le-a abandonat curând în favoarea celor de film. Cititor avid de literatură americană, a debutat cu volumul *Fare ordine* (2003), distins cu Premiul Subway-Letteratura. Apoi a publicat alt volum de povestiri, *Manuale per ragazze di successo* (2004), urmat de *Una cosa piccola che sta per esplodere* (2007), distins cu Premiul Settembrini și Premiul Renato Fucini. Primul

său roman, *Sofia si veste sempre di nero* (2012), a fost nominalizat la Premiul Strega. În 2016 i-a apărut romanul *Le otto montagne (Cei opt munți)*, care a fost vândut în peste 20 de țări încă dinainte de publicare, creând senzație în lumea editorială. *Cei opt munți* a fost publicat în peste 40 de țări și distins cu Premiul Strega și Premiul Strega Giovani, precum și cu câteva prestigioase premii internaționale: Prix Médicis étranger, Prix François Sommer, English PEN Translates Award. În 2022, ecranizarea romanului a primit Premiul Juriului la Festivalul Internațional de Film de la Cannes. Cognetti a mai publicat volumele de călătorii *New York è una finestra senza tende* (2010), *Tutte le mie preghiere guardano verso ovest* (2014), un jurnal montan, *Il ragazzo selvatico (Băiatul sălbatic)*, 2013), și volumul de eseuri *A pesca nelle pozze più profonde* (2014). La Editura Polirom au apărut *Cei opt munți*, *Băiatul sălbatic* și *Fără să ajungi vreodată în vârf*. **SDC**

The Peripheral: apocalipsa lui William Gibson este aproape

Opera scriitorului canadian William Gibson este extrem de populară, dar rareori a reușit să fie adaptată în film – *Johnny Mnemonic* (1995), *New Rose Hotel* (1998). Și, în ciuda mai multor proiecte de ecranizare a romanelor sale, multe dintre ele atrăgând atenția unor mari cineaști, opera lui Gibson nu a prea trecut bariera celei de a șaptea arte.

Noul serial *The Peripheral*, proaspăt lansat, reușește să adapteze unul dintre ultimele romane ale lui Gibson, prima parte (lansată în 2014) a trilogiei *Jackpot*, urmată, deocamdată de un al doilea roman, *Agency* (2020).

The Peripheral reprezintă reînnoirea la un SF mai tradițional pentru Gibson, care, în precedentă sa trilogie, s-a ocupat mai degrabă

de prezent. Eroii cărții și ai serialului sunt o tânără și fratele ei, care trăiesc în America unui viitor apropiat și pendulează între prezentul lor și o lume a viitorului, Londra din 2099, unde pot ajunge proiectându-și mințile într-un duplicat android numit „Periferic”. O călătorie în timp care se realizează printr-un soi de livestream de date.

Era aproape evident că un asemenea scenariu nu putea decât să atragă atenția unor showrunneri cumva specializați în producții despre mariajul dintre tehnologie și uman: cuplul Lisa Joy și Jonathan Nolan, răspunzători pentru seriile *Person of Interest* și *Westworld*, și regizorul Vincenzo Natali, autorul trilogiei *The Cube*, care ani la rând a încercat să adapteze, fără succes,

marele roman al lui Gibson, *Neuromantul*.

„Cartea lui Gibson a apărut în 2014, înaintea alegerilor din America, și a prezis aproape tot ce avea să se întâmple, într-un mod îngrijorător”, spune Natali. „Ce-l face pe Gibson să fie aparte comparativ cu ceilalți autori de SF este faptul că scrie din perspectiva omului obișnuit și prezintă ce înseamnă viitorul pentru acesta.”

Viitorul din *The Peripheral*, cel imaginat de Gibson pentru 2099, nu este foarte plăcut. Majoritatea populației a fost decimată de o serie de evenimente cataclismice numită *Jackpot*, lăsând în urmă „o clasă monarhică de gangsteri, artiști și publiciști într-o Londră pustiită”.

Gibson, care este autorul celebrei declarații „viitorul este deja aici, numai că nu este distribuit echitabil”, nu pare să se simtă foarte bine în rolul de profet pe care mulți ar vrea să i-l atribuie. „Nu m-am împăcat niciodată cu această idee, nu că n-ar fi fost și autori SF care se credeau a avea un anume rol profetic”, spunea scriitorul într-un interviu din 2014. „Când concep un nou viitor imaginar, la început nu am o idee foarte clară despre ce va fi acesta. Personajele apar primele, ele mă ajută să îmi clarific lumea în care trăiesc. La final simt că mi-am făcut datoria, nu știu exact ce am obținut și îmi petrec practic restul vieții încercând să înțeleg ce mi-am imaginat.”

Aducând două versiuni ale viitorului față în față, Gibson a dorit să aducă în discuție tendința ori-

cărei generații de a considera că locuitorii trecutului sunt niște „țopârlani și proști, în vreme ce locuitorii viitorului sunt ființe sofisticate, cu creiere mari și corpuri suplă. Întotdeauna ne gândim la noi înșine ca la cea mai mare reușită a creației”. Dar de fapt cele două viitoruri din *The Peripheral* sunt „ca un soi de distopie cu două capete în care nimeni nu știe care trăiește mai rău, cei din 2035 sau cei din 2099”.

Gibson vorbește despre scenariul ce stă la baza lui *The Peripheral*, *The Jackpot*, ca fiind o „apocalipsă în reluare”, o serie de evenimente destructive care se petrec de-a lungul unei perioade îndelungate și

de aceea nu sunt percepute de oameni ca o amenințare existențială imediată. „Sunt înclinat să fiu de acord cu consensul științific că aceasta chiar se petrece”, spune scriitorul. „Însă eu nu pot ști viitorul. Ce pot să fac este să îi îndemn pe oameni să își pună întrebări. Dar eu nu am răspunsurile.”

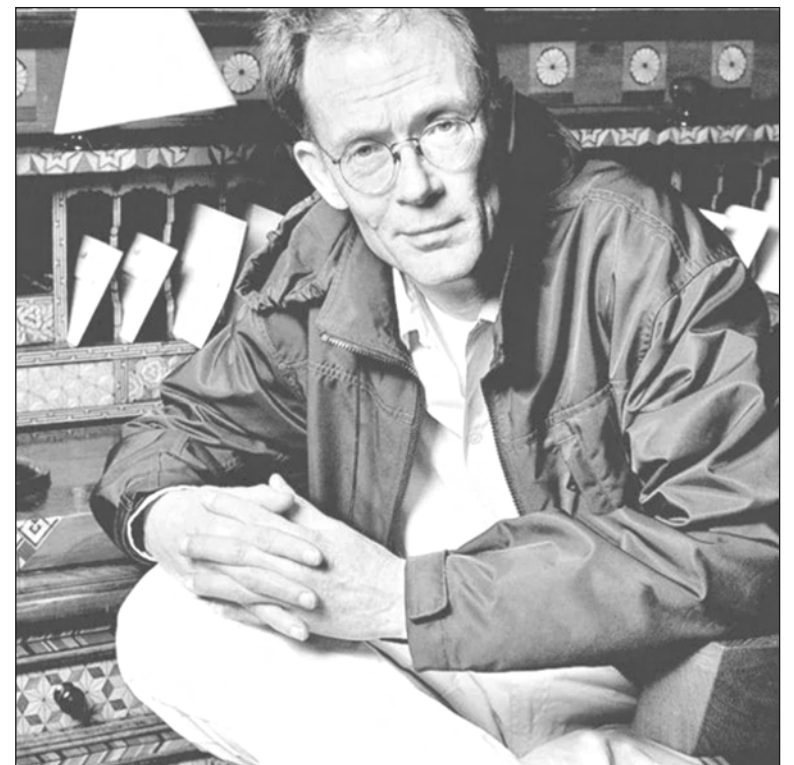
Probabil că autorii serialului au găsit ironic și neliniștitor faptul că au fost siliți să lucreze în timpul unei pandemii, care pare să reflecte acel *jackpot* din carte. Pandemia a făcut ca Gibson să nu fie prezent des în timpul realizării seriei. „Cea mai mare parte a relației noastre s-a consumat în e-mailuri”, spune Jonathan Nolan. **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

CUM SĂ ÎI DISTRAGI ATENȚIA UNEI DRONE IRANIENE – PLASEZI LA SOL NIȘTE MANECHINE CARE, ÎN MOD OSTENTATIV, NU POARTĂ VĂLUL TRADIȚIONAL MUSULMAN

PE SCURT

TĂRĂBOI REGAL

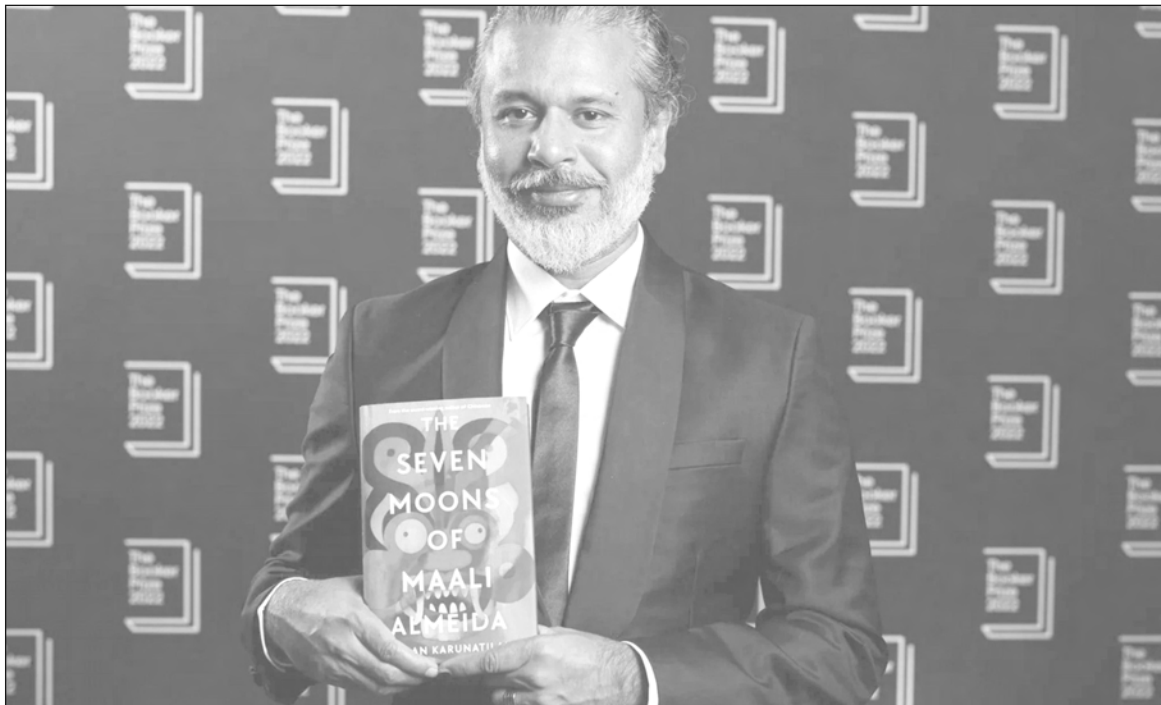
Într-o scrisoare deschisă în „The Times”, respectata actriță britanică Judi Dench a criticat aspru serialul *The Crown* pentru libertățile pe care și le-au luat realizatorii în prezentarea vieții familiei regale britanice. Noul sezon va vorbi despre o perioadă tensionată în existența monarhiei, în special de-zintegrarea mariajului prințului Charles cu Lady Di. Într-unul dintre episoade, realizatorii îl prezintă pe Charles încercând să îl convingă pe prim-ministrul John Major să forțeze abdicarea reginei, o acuzație pe care politicianul a descris-o drept „neadevărată”. Dench, care a avut o relație apropiată cu regina Elisabeta, afirmă că *The Crown* este o „ficțiune nedreaptă și crudă” și că, pe măsură ce seria se apropie de prezent, granița dintre „istorie reală și senzaționalismul vulgar” este tot mai estompată. Acuzele lui Dench au fost considerate suficient de serioase ca realizatorii să apară public să apere seria, Netflix afirmând, într-un comunicat, că „*The Crown* a fost totdeauna prezentat drept o dramă bazată pe fapte istorice” și că „sezonul 5 este o dramatizare ficțională care își imaginează se s-ar fi putut petrece în culisele familiei regale”.

UN PREMIU BRITANIC
PENTRU SRI LANKA

Prestigiosul Booker Prize a fost câștigat în acest an de către scriitorul srilankez (foto sus) Shehan Karunatilaka pentru romanul *The Seven Moons of Maali Almeida*, o „satură mușcatoare care are drept cadru războiul civil din țară”, acțiunea cărții petrecându-se în capitala srilankeză Colombo, în anii '90. Shehan Karunatilaka, în vârstă de 47 de ani, este al doilea autor srilankez care câștigă premiul Booker, după Michael Ondaatje, în 1992. Anul trecut, premiul a fost atribuit sud-africanului Damon Galgut pentru *The Promise*. Salman Rushdie, Margaret Atwood sau Hilary Mantel sunt și ei laureați ai acestui premiu care, pe lângă o recompensă financiară substanțială, asigură aproape automat un renume internațional.

VERDICT: NEVINOVAT!

Actorul Kevin Spacey a fost declarat nevinovat, de un tribunal

din New York, de acuzele aduse de actorul Anthony Rapp, care pretinde că a fost molestat de Spacey la o petrecere în 1986, când avea doar 14 ani. Spacey a negat acuzațiile, făcute încă de la declanșarea isteriei #MeToo, în 2017, dar ele au fost suficiente pentru a spulbera pur și simplu cariera cunoscutului actor și, în consecință, a pus capăt popularului serial *House of Cards*. Kevin Spacey mai trebuie să facă față altor trei acuzații similare în fața tribunalelor britanice, iar un judecător din Los Angeles l-a condamnat să plătească 31 de milioane de dolari despăgubiri producătorilor lui *House of Cards*.

Z DE LA DUJARDIN

Noul Zorro va fi interpretat de cunoscutul actor francez Jean Dujardin, revelat publicului internațional odată cu succesul filmului mut *The Artist*. Dujardin se va transforma în legendarul justițiar

mascat într-o „serie de aventuri pentru toată familia” pe care o va produce France Télévisions. Ultimul actor francez care l-a interpretat pe justițiarul inventat de scriitorul Johnston McCulley în 1919 a fost Alain Delon, în anii '70. În prezent, în Spania se lucrează la o versiune modernă a aventurilor lui Zorro.

LUAȚI CU ARCANUL

Membrii formației sud-coreene de K-pop BTS vor trebui să își efectueze serviciul militar, aceasta este decizia anunțată luni, care pune capăt unei dezbateri de mai mulți ani pe tema exceptării vedetelor de la îndeplinirea acestei obligații. În Coreea de Sud, în principiu aflată în război cu vecinii de la nord, serviciul militar este obligatoriu, cu o durată de doi ani pentru toți bărbații sub 30 de ani, cei care refuză fiind pasibili de pedepse cu închisoarea. Unele excepții au fost făcute pentru atleți

de elită sau pentru interpreți de muzică clasică, dar nu pentru staturile pop. Succesul mondial al BTS a generat miliarde de dolari pentru economia sud-coreeană.

SFIDÂNDU-L PE PUTIN

Artiștii ucraineni au venit în număr mare la Târgul de carte de la Frankfurt, în apărarea culturii naționale, scrie „Le Figaro”. „Nu m-am înrolat, dar putem să ne luptăm cu arta noastră”, spune ilustratorul Oleg Grișcenko. „Mulți artiști au luat calea armelor, dar eu sunt mai bun la desen decât cu o pușcă în mână.” Deasupra standului ucrainean, unde sunt prezenți 46 de

editori, o lumină roșie clipește de ori câte ori încep să sune sirenele care anunță raiduri aeriene în Ucraina.

CRONICA NEAGRĂ

■ **Jean Teulé** (69 de ani), scriitor și autor de benzi desenate, unul dintre romancierii preferați ai francezilor, după cum spune „France TV”.

■ **Ron Masak** (89 de ani), actor american de televiziune, cunoscut mai ales ca interpret al șerifului Metzger în popularul serial *Verdict-crimă*.

■ **Franco Gatti** (80 de ani), muzician italian, membru al popularului grup pop Ricchi e Poveri, pe care l-a format la Genova, în 1967. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul
DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271335.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Întoarcerea în Babilonul berlinez

La noua revenire în lumea serialului *Babylon Berlin*, al cărui al patrulea sezon tocmai a debutat, lumea s-a schimbat complet: Marea Criză economică, sărăcie, șomaj crâncen și hoarde de naziști provocând tulburări publice au luat locul freneticilor ani '20.

DRAGOȘ COJOCARU

Babylon Berlin este cel mai scump și, probabil, cel mai de succes serial realizat în Germania. Numai primul sezon a costat 40 de milioane de euro, dar investiția a meritat cu prisosință, fiindcă seria a fost vândută în peste 90 de țări, inclusiv în SUA, unde este difuzată de Netflix. Pe lângă un foarte mare succes de public, *Babylon Berlin* este și un mare succes de critică. Este bazat pe o serie de romane foarte populare scrise de Volker Kutscher (primele două au fost deja publicate și la noi, de editura Lebăda Neagră), care au fost aduse la viață pe ecrane – fapt inedit – de un trio de regizori format din Achim von Borries (scenaristul filmului *Good Bye Lenin!*), Hendrik Handloegten și Tom Tykwer. Acesta din urmă este cel mai cunoscut internațional dintre cei trei: a regizat, printre altele, *Run Lola Run* (1998), *Parfumul* (2006) și a colaborat/coregizat cu celebrii

frați de mai mulți ani, la *Cloud Atlas* (2012), serialul *Sense8* și recentul *The Matrix Resurrections*.

Adaptând cărțile lui Kutsher, cei trei realizatori reușesc performanța de a pune în mișcare zeci de personaje (printre care și eroii principali, inspectorul Gereon Rath și aspiranta polițistă/ocasional prostituată Charlotte Ritter), dar, mai presus de toți, adevăratul personaj al seriei este metropola berlineză, surprinsă în primele trei sezoane în ipostaza ei fascinantă din perioada republicii de la Weimar și ai „nebunilor” ani '20. „Pentru mine”, spune Achim von Borries, „Republica de la Weimar a reprezentat prima încercare de democrație în Germania. Dar, de asemenea, și zorii modernității germane. Imediat după Primul Război Mondial, Germania a explodat pur și simplu în toate artele, în știință, în film și în muzică. Ca să fiu sincer, pentru noi a fost incredibil de distractiv să readucem la viață acea lume și să ne scufundăm în ea”.

În al patrulea sezon, Babilonul berlinez intră într-o nouă eră. Acțiunea începe în ultima zi a anului 1930, iar în anul anterior bursa a picat, cu consecința unei crize economice devastatoare, și, practic, prăbușirea democrației. Național-socialiștii își fac și ei apariția în serial, în rolul principalilor antagoniști. Fiindcă în *Babylon Berlin*, în ciuda a ceea ce publicul s-ar fi așteptat, ei au fost până acum cel mult o prezență

periferică, în contrast cu imaginea pe care o are lumea despre această perioadă, dar în deplin acord cu adevărul istoric.

„În serial, vrem să arătăm că naziștii n-au apărut de nicăieri în Germania, ci chiar din interior”, spune regizorul Henk Handloegten. „Iar ideea asta se aplică și în cazul multora dintre personajele pe care le știți deja. Fiindcă, în epocă, multe persoane ar fi votat cu Hitler sau ar fi avut o atitudine binevoitoare față de naziști. Când îi prezinți pe naziști, cel mai important aspect este să admiți că ei nu sunt niște străini. În mod normal, în filme sau cărți, nazistul este «străinul», dar noi nu am dorit să îl prezentăm astfel.”

Noul sezon este bazat pe al patrulea roman din serie, *Goldstein*, în care gangsterul american

Abraham Goldstein vine în Berlinul în care lumea interlopă este prinsă într-un război intestine. Asta, explică regizorul Tom Tykwer, le-a permis realizatorilor să adauge complexului portret berlinez și nuanțele „filmului cu gangsteri americani” și, în același timp, să resusciteze pe ecrane lumea evreilor din capitala germană, cea a cartierului ghetou Scheunenviertel, populat mai ales de emigranți evrei din estul Europei, o lume care astăzi nu mai există.

Așa cum era de așteptat, muzica epocii joacă și ea un rol foarte important în serial (este compusă de Tom Tykwer și Johnny Klimek) iar piesa *Ein Tag wie Gold*, prezentată în film, are scopul de a reflecta „energia finalului erei Weimar”, spune Achim von Borries. „Oamenii se scufundau în plăceri în speranța

că vor face astfel să dispară dezastrul pe care îl vedeau venind.”

Achim von Borries spune că *Babylon Berlin* va continua și dincolo de sezonul al patrulea, dar că seria se va sfârși odată ce acțiunea va ajunge în anul 1933, în momentul în care Adolf Hitler și naziștii ajung la putere. Lumea din serial va continua să existe însă în cărțile lui Volker Kutscher, care vrea să încheie mult mai târziu.

„Trebuie să includ și colapsul civilizației germane din 1938, moment în care și cea mai apolitică persoană știa limpede că naziștii vor duce lumea spre război mondial și Holocaust, spre o mare catastrofă umană. Va fi un final amar, chiar și pentru multe dintre personajele mele, dar este singurul mod în care pot să finalizez seria.” **SDC**

Soluții strategice de dezvoltare (neplagiate)

Ne aflăm în plin festival FILIT, deci cel mai probabil Radu Cucuteanu nu va avea timp să se ocupe de ultima pagină a Suplimentului, fiind dus să consume metafore și să se modereze cu gândul la îngerul poet Emil Brumaru. Toate acestea sunt posibile fiindcă trăim în marele Iași.

Dacă arterele culturale ale marului oraș sunt perfect funcționale, cele care țin de traficul rutier încă au

probleme, deși progresele se văd. Transportul în comun tinde să devină din ce în ce mai puțin poluant, autobuzele au primit benzi speciale, cel puțin în zona Nicolina – CUG și, mai nou, au apărut afișaje ale timpului de așteptare până apare nea șoferul. Cu toate acestea, parcă mult prea puțini ieșeni se lasă convinși să îl utilizeze. Cum îi convingem?

Păi vă spun eu cum, fiindcă de la volanul mașinii am studiat îndelung fenomenul, mai ales dimineața, când îmi trebuie o oră să ajung de la Expo Mobila până în Podu Roș. De ce nu ești, măi Bobi, în autobuzul ăla care tocmai a trecut pe lângă toate

mașinile? E prea multă înghesuială, merge prea încet, te temi că te recunoaște lumea și îți se năruie statuia, e prea ieftin biletul sau toate astea la un loc? Din moment ce mi-am pus astfel de întrebări, înseamnă că municipalitatea mai are de lucru.

În primul rând, trebuie introduse autobuzele incognito. Cu geamuri negre, ca să nu fii văzut de afară. Sunt de acord să plătesc mai mult, un fel de spor de secretizare. Sunt sigur că mulți ar urca în el. Probabil destui cât să înceapă să se recunoască între ei, apoi să se bârfească. Cum facem să nu se recunoască? Scurtăm timpul călătoriei. Aceste

vehicule ar trebui să aibă un regim de viteză preferențial, să poată rula cu 80 km/h prin centrul orașului. O să spuneți că este imposibil ca un autobuz să prindă asemenea viteză. Nu și dacă îl micșorăm.

Nu eu am inventat eu fizica, ci domnul Newton. Obiectele cu masa mare au inerție greu de bătut. Dacă vrem cu adevărat să oferim oamenilor transport public eficient, trebuie să introducem miniautobuze cu cinci locuri. Pentru a astupa eventualele guri rele care ar spune că bugetul nu poate susține asemenea idei geniale, mă ofer să conduc eu însumi vehiculul de care am nevoie, făcându-se

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

astfel economie de un salariu. Mai mult, până se repune economia pe picioare, aș putea folosi mașina personală, cu condiția ca municipalitatea să-mi deconteze motorina și să-mi dea voie să rulez cu 80 km/h pe banda specială. Îi mai las câteva zile, să se bucure de FILIT, apoi încep să-i pistonez cu e-mailuri. **SDC**

ISSN 1584-8272

